

Legislativní dopady na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi

Bc. Veronika Halasová, DiS.

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Halasová, DiS.**
Osobní číslo: **H120027**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Legislativní dopady na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi**

Zásady pro vypracování:

- Zpracování rešerše studium odborné literatury.**
- Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k oblasti azylových domů pro rodiče s dětmi a související legislativy.**
- Příprava metodiky výzkumné části.**
- Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.**
- Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.**
- Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.**

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOPŘIVA, Karel. Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-181-6.

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-736-7040-2.

GRUSEC, Joan E and Paul D HASTINGS. Handbook of socialization: theory and research. New York: Guilford Press, 2007. ISBN 978-159-3853-327.

SALMON, Catherine and Todd K SHACKELFORD. Family relationships: an evolutionary perspective. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-019-5320-510.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2014**

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 9.4. 2014

..... Kalasova

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku legislativy vztahující se k azylovým domům pro rodiče s dětmi a jejich uživatelům. Dále pak se zaměřuje na dopady legislativy na tyto uživatele. Cílem teoretické části je seznámit čtenáře se specifiky azylových domů pro rodiče s dětmi, legislativou a možnými návrhy na řešení. Jak jsou legislativní dopady vnímány samotnými uživateli a v čem spatřují největší problémy je předmětem praktické části.

Klíčová slova:

Azylový dům, bezdomovectví, legislativa, sociální bydlení, sociální podnikání

ABSTRACT

This thesis focuses on legislative issues related to shelters for families with children and their users. Furthermore, focusing on the impact of legislation on these users. The theoretical part is to familiarize the reader with the specifics of shelters for families with children, legislation and possible proposals for solutions. What are the legal implications perceived by the users and where they see the biggest problems is the subject of the practical part.

Keywords:

The Shelter, homelessness, legislation, social housing, social entrepreneurship

Člověk má jeden domov, ale bezdomovec sto. (Romské přísloví)

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za vedení mé práce, jeho čas a podnětné připomínky. Velké díky patří také Mgr. Lence Žáčkové a Blance Novákové za podporu při tvorbě mé práce a mým blízkým, kteří mě psychicky podpořili, v neposlední řadě také respondentům, kteří byli ochotní se zúčastnit výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně dne 9. 4. 2014

Bc. Veronika Halasová, DiS.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM.....	11
1.1 DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ, CIZOJAZYČNÁ LITERATURA K TÉMATU	11
1.2 VÝZNAM TÉMATU VE VZTAHU K PEDAGOGICKÝM VĚDÁM.....	13
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM	14
2 AZYLOVÉ DOMY PRO RODIČE S DĚTMI A JEJICH UŽIVATELÉ.....	15
2.1 AZYLOVÉ DOMY A JEJICH SPECIFIKACE.....	17
2.2 UŽIVATELÉ AZYLOVÝCH DOMŮ PRO RODIČE S DĚTMI	18
2.3 VÝZNAM AZYLOVÝCH DOMŮ PRO JEJICH UŽIVATELE.....	22
3 DOPADY SOCIÁLNÍ POLITIKY STÁTU NA OBČANY.....	24
3.1 LEGISLATIVA A SOCIÁLNÍ POLITIKA VE VZTAHU K AZYLOVÉMU DOMU	26
3.2 PROBLÉMY VZNIKAJÍCÍ Z EKONOMICKÉ A LEGISLATIVNÍ SITUACE VE SPOLEČNOSTI.....	28
3.3 NÁVRHY NA ŘEŠENÍ.....	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	39
4.1 CÍLE VÝZKUMU	39
4.2 METODY VÝZKUMU.....	40
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	42
4.4 PRŮBĚH VÝZKUMU	44
5 ANALÝZA ÚDAJŮ.....	45
5.1 KATEGORIE	45
5.2 INTERPRETACE JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ	46
6 HONOCENÍ POMOCÍ FAKTORŮ	52
7 SUMARIZACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	54
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	58
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Pro svou práci jsem si vybrala téma Azylové domy pro rodiče s dětmi a jejich uživatele v současné legislativě. Problematiku azylových domů jsem se zabývala proto, že v odborné literatuře o ní najdeme jen málo informací a povědomí o ní není v populaci velké.

Domnívám se, že v současné době je důležité sledovat vývoje této problematiky, jelikož uživatelé azylových domů často vychovávají další generaci, která má předpoklady, že i její děti budou vyrůstat v azylových domech. S touto problematikou úzce souvisí bezdomovec-tví, protože uživateli azylových domů jsou právě lidé bez domova.

Azylové domy pro rodiče s dětmi jsou více specifické, protože v české legislativě prakticky neexistuje bezdomovec-tví rodin. Dostane-li se rodina do existenčních problémů, dochází většinou k jejímu rozdělení, protože azylové domy jsou většinou jen pro matky s dětmi.

K bezdomovec-tví matek (ale i otců) s dětmi jen málokdy vede jen jedna nepříjemná událost. Většinou se jedná o kombinaci příčin. Patří k nim rozpad vztahu a rodiny, domácí násilí, chudoba. Ale také traumatické změny v průběhu života, např. úmrtí dítěte či partnera. Pro většinu rodičů s dětmi není jiná možnost než se ubytovat v azylovém domě. Poby-t v azylovém domě je časově omezený zpravidla na rok a platí v něm poměrně přísná pravidla. Rok je však velmi krátká doba na to, aby se stabilizovali, našli si práci a byli schopní využívat komerčního bydlení. Proto azylové domy utváří prostor, který rodiče s dětmi využí-vají ke stabilizaci. Při řešení své situace tito rodiče naráží na různé legislativní překážky, které často nedokáží vlastními silami překonat.

Cílem mé diplomové práce je poukázat na to, že současná legislativa často negativně působí na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi. Uživatelé azylového domu pro rodiče s dětmi jsou často závislí na současném dávkovém systému a nemotivovaní svou situací řešit, setkat se můžeme i se skepsí a až s rezignací k jejich aktuální situaci. Ani připravované změny v zákonech nevěstí pozitivní změny v situaci uživatelů azylových domů pro rodiče s dětmi.

Výsledky empirické části prostřednictvím kvalitativního výzkumu odhalují míru dopadu legislativy na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi, tak jak je vnímána samotnými uživateli.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

V následující kapitole se zaměříme na použitou literaturu, ze které jsme čerpali potřebné informace pro diplomovou práci. Použili jsme literaturu domácí, zahraniční i cizojazyčnou. Čerpali jsme také z odborných časopisů a platných zákonů České republiky. Získané informace jsme srovnávali s praxí. Rešerše použitých zdrojů nalezneme v příloze.

Další podkapitola vysvětluje význam použitého tématu diplomové práce ve vztahu k sociální pedagogice.

Obsahem poslední podkapitoly jsou základní pojmy, které byly v diplomové práci použity, a autorka je považuje za důležité k dané problematice. Zmiňované pojmy nejsou uvedeny z pohledu odborníků, tak jak je najdeme v literatuře, ale jsou vysvětleny tak, aby byly v souladu s danou problematikou, kterou se v diplomové práci zabýváme. Vysvětlení použitých pojmů dle odborné literatury je součástí přílohy č. 1 Slovník základních pojmů.

1.1 Domácí, zahraniční, cizojazyčná literatura k tématu

K danému tématu můžeme čerpat z řady publikací a to jak domácích autorů, zahraničních, tak i cizojazyčných. Přestože většina autorů se ve svých publikacích spíše zabývá problematikou bezdomovectví v terénu, tedy na ulici a o problematice azylových domů se zmiňují jen okrajově, lze v těchto publikacích vyčíst řadu důležitých informací, které jsou v souladu s naším tématem.

Domácí literatura

Z domácí literatury nejprve zmíníme *Základy sociální pedagogiky* (Kraus, 2008), kde se autor věnuje problematice sociálního prostředí při pomoci v nejrůznějších životních situacích.

Dalšími významnými publikacemi, které se věnují problematice lidí bez domova a sociálních služeb jsou knihy Oldřicha Matouška a kolektivu dalších spoluautorů. V knize *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení* (Matoušek, 2007) se autor zaměřuje na různé podoby sociálních služeb, s možnostmi jejich plánování a hodnocení. Zabývá se mj. hodnocením potřeb klientů a cílových skupin a zjišťováním jejich potřeb. Publikace *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* (Matoušek, 2005) informuje o nejrůznějších skupinách, s nimiž se sociální pracovník ve své praxi setkává, a

o metodách práce s nimi. K naší problematice se nejvíce vztahují kapitoly, ve kterých autor pojednává o rodinách s jedním rodičem, rodinách v rozvodu a bezdomovcích. V *Encyklopedii sociální práce* (Matoušek a kol., 2013) přináší autoři přehled klíčových pojmů, technik a metod sociální práce, ohrožených skupin a poskytovaných služeb. Z této publikace vybíráme jako nejdůležitější kapitoly, kde autoři píšou o sociálním podnikání, předluženosti a azylových domech pro matky s dětmi.

Autoři Sirovátka a Hora (2008) se ve své knize *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti* zabývají problematikou současné české rodiny, která se potýká současně s péčí o děti a zaměstnáním a důsledky vyplývajícími z nezaměstnanosti.

Za zmínku stojí také publikace *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*, jejímiž autory jsou Marek, Strnad a Hotovcová (2012), kteří se v knize zabývají pomocí lidem bez domova především v ambulantních službách. K naší problematice však můžeme čerpat informace o příčinách bezdomovectví a různých druzích bezdomovectví.

Zahraniční literatura

Ze zahraniční literatury jsme vybrali a následně i čerpali z publikace *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie* (Fitzpatrick, Kemp, Klinker, 2004), ve které autoři popisují výzkum, který provedli ve Velké Británii. Na základě výzkumu poté definovali bezdomovectví, kdo je bezdomovcem a proč, přičemž vycházeli ze zkušeností lidí bez domova.

Cizojazyčná literatura

K naší problematice jsme pátrali po informacích také v cizojazyčné literatuře. Pro naši práci jsme čerpali z publikace *The Needs and Challenges of Homeless Families with Children as Perceived by Homeless-service Agencies* (Wheeler, 2006), v níž autor popisuje výzkum bezdomovectví a dopady bezdomovectví na rodiny s dětmi.

1.2 Význam tématu ve vztahu k pedagogickým vědám

V literatuře můžeme najít mnoho definic a pojetí sociální pedagogiky. Pro naši práci budeme vycházet z širšího pojetí sociální pedagogiky tak, jak ho uvádí Kraus (2008, s. 46): *Sociální pedagogika se zaměřuje na každodennost života jedince, na zvládání životních situací bez ohledu na věk, zdůrazňuje ochranu jedince před rizikovými vlivy a iniciuje takové změny v sociálním prostředí, které se snaží uvádět do souladu individuální potřeby a zájmy jedince s možnostmi společnosti.*

Kraus (2008, s. 46 – 47) dále uvádí, že sociální pedagogika má dvě základní funkce – preventivní a terapeutickou. Preventivní funkce se zabývá utvářením životního způsobu zdravé populace a současně vyhledává lidi s potenciálně sociálně patologickým jednáním. Jde především o činnost středisek prevence, protidrogových center, ale lze zde zařadit i azylové domy jako služby sociální prevence. Druhou funkci můžeme označit jako sociálně pedagogickou kompenzaci nebo terapií, která působí v oblasti potřeb daného jedince a jejich uspokojování s cílem vyrovnat nedostatky způsobené negativními vlivy prostředí.

V praxi se setkáváme s různými důvody, pro které byli uživatelé přijati do azylového domu. Uživatelé se nachází často ve značně obtížných životních situacích, které jsou pro mnohé těžko zvladatelné, nedokáží si poradit. Bez pomoci druhých by svou situaci nedokázali změnit nebo alespoň zmírnit. Často se ocitají v situacích, kdy jejich problémy, především ty s dluhy jsou často neřešitelné. Důležitou roli v práci s uživateli azylových domů proto hraje časové hledisko, především včasné zahájení terapie. Vágnerová (2008, s. 750) říká, *že těmto lidem by bylo možné pomoci, pokud by potřebnou oporu získali v době, která v jejich životě představuje zásadní mezník.*

Do tíživé situace se dnes dostává velký počet matek s dětmi zejména v důsledku špatné finanční situace, vyhrocených rodinných a partnerských vztahů a rozmáhajícího se domácího násilí. Objevují se u nich také často různé komplexy, které vznikly jako důsledky různých často negativních zkušeností, nejčastěji jde o komplex méněcennosti. Cílem azylových domů pro rodiče s dětmi je, aby jejich uživatelé našli klid a podporu a měli tak možnost nabrat sílu a nabýt víru v další život. Krok za krokem se uživatelé společně s pracovníky snaží řešit své problémy a přebírat zodpovědnost při řešení svých obtížných situací. Staví se na jejich silných stránkách. Uživatelé se učí vnímat, že využití azylového bydlení

je jen na přechodnou dobu, ale že není žádnou ostudou. Do svízelné situace se v životě může dostat každý. Takový je už život...

V azylových domech pracují sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách, kteří se snaží svou prací s uživateli předcházet problémům vznikajícím z konfliktů potřeb jedince a společenských institucím, a to především se záměrem zlepšovat kvalitu života nebo tyto problémy zmírňovat. Základem této práce je individuální přístup ke každému jedinci a individuální plánování. Každý uživatel sociální služby, tedy i v azylovém domě má svého klíčového pracovníka. Pro uživatele je klíčový pracovník často nejen partnerem pro naplánování a průběh služby, ale i důvěrníkem. Na klíčového pracovníka se může kdykoli obrátit, s žádostí o zprostředkování pomoci. Klíčový pracovník je zodpovědný za individuální plány a jejich realizaci (Vítová, 2011, s. 115 – 117).

1.3 K základním pojmům

Nyní zmíníme základní pojmy, které byly v diplomové práci použity, a autorka je považuje za důležité k dané problematice.

- **Bezdomovectví** – stav, kdy se jedinec ocitá bez přístřeší. Nemusí však jít nutně o osobu, která žije na ulici, jedná se také o osoby, které žijí v nejrůznějších typech ubytoven, zahradních chatkách, u rodiny nebo v azylovém domě.
- **Osamělý rodič** – rodič, který žije bez partnera a má v péči dítě nebo děti.
- **Uživatel** – jedinec, který využívá poskytovaných služeb sociálních služeb. V Naší práci se jedná o matku nebo otce s dětmi ubytovaní v azylovém domě.
- **Sociální podnik** – státní i nestátní organizace, které prostřednictvím svých aktivit umožňují zařazení na trhu práce znevýhodněným skupinám osob.
- **Sociální bydlení** – několikastupňová forma bydlení, kdy nájemné je zpravidla nižší než tržní nájemné. Podmínkou není nutnost využít všech stupňů k získání samostatného nájemního bydlení.
- **Azylový dům pro rodiče s dětmi** – zařízení, které poskytuje ubytování nejčastěji matkám s dětmi (méně často otcům nebo rodinám s dětmi), které se ocitly krizi spojené se ztrátou bydlení.

2 AZYLOVÉ DOMY PRO RODIČE S DĚTMI A JEJICH UŽIVATELÉ

V následující kapitole budeme popisovat specifika azylových domů pro rodiče s dětmi. Zaměříme se také na osoby, které azylové domy tohoto typu využívají. Budeme definovat bezdomovectví. Porovnáme také skutečnost s údaji uvedenými v literatuře. Vycházet budeme ze skutečnosti Nového domova Otrokovice, azylového domu pro rodiče s dětmi a ženy.

Definice bezdomovectví

Problematika bezdomovectví se dotýká všech zemí na světě. Bezdomovectví je komplexním fenoménem a nejde jen o chybějící přístřeší. Kromě ztráty bydlení je bezdomovectví spojeno se ztrátou domova a se sociálním vyloučením na okraj majoritní společnosti (Vágnerová, Csemy, Marek, 2013, s. 9).

Lux, Mikeszová, Sunega (2010) uvádějí, že nízké příjmy jsou často příčinou toho, že si domácnosti za standardních podmínek nemohou dovolit bydlení na volném trhu s byty, dochází tak k jejich prostorovému vyloučení. Extrémním projevem sociálního vyloučení v souvislosti s bydlením je podle nich bezdomovectví.

Podle nejužší definice bezdomovectví je bezdomovectví životní situace lidí, kteří žijí „bez střechy nad hlavou“, což je pouze taková sociální situace, kdy jsou osoby bez jakéhokoli přístřeší a jsou tedy považovány za bezdomovce – např. lidé spící na ulicích, oběti živelných pohrom a noví imigranti. Označení „bez domova“ v širším pojetí označuje i ty, kteří žijí v nouzových a přechodných ubytovnách pro bezdomovce, jako jsou noclehárny, hostely a ubytovny. Zahrnuje i osoby, které pobývají v dlouhodobých institucích, jako jsou psychiatrické léčebny jednoduše proto, že jim není zajištěno odpovídající bydlení. Třetí definice zahrnuje i lidi žijících v nejistých podmínkách, např. u přátel, ve squatech, či jim hrozí ztráta bydlení (Fritzpatrick, Kemp, Klinker, 2000).

Matoušek (2005, s. 316) uvádí: *Bezdomovectví označuje situaci bezprostřední nouze, v níž se ocitá člověk bez trvalého domova. Záměrně je použit pojem domov, nikoli přístřeší. Výraz domov je asociován s určitou úrovní jistoty a bezpečí, nejen s místem, kde lze přespát v technickém slova smyslu bez hlubších vazeb a odpovídajících emocí.*

Bezdomovectví vzniká v důsledku nerovnosti mezi sociálními vrstvami, neschopnosti řešit uspokojivým způsobem individuální krizové situace jedinci, kteří se dostávají na okraj společnosti. Mezi příčiny bezdomovectví patří nejrůznější sociálně deviantní jevy, ale i vysoké nároky ze strany společnosti na člověka v důsledku vědeckotechnického rozvoje (Davidová, Mikeszová, Sunega, 2010, s. 90).

Evropská typologie vyloučení z bydlení a bezdomovectví kategorizuje osoby bez domova na osoby bez střechy, bez bytu, v nejistém bydlení a v nevyhovujícím bydlení a při tom ukazuje, v jaké šíři lze chápat problematiku bezdomovectví.

Nevyhovující bydlení

V nevyhovujícím bydlení žijí lidé v přeplněných domácnostech, v obydlích nevhodných k obývání, squatteři, lidé v mobilních domech nebo karavanech.

Nejisté bydlení

V nejistém bydlení žijí osoby, které žijí dočasně u svých příbuzných nebo přátel, které již někdy byly v kontaktu se systémem sociální pomoci, lidé žijící v obydlí bez standardní nájemní nebo podnájemní smlouvy, lidé s příkazem k vystěhování, osoby, které jsou ohroženy domácím násilím.

Bez bytu

Do této kategorie spadají lidé ubytovaní v azylovém domě pro muže nebo matky s dětmi, lidé žijící v ubytovnách, v přijímacím, pobytovém a integračním středisku pro cizince, nebo osoby propuštěné z institucionální péče, osoby žijící ve speciálních projektech podporovaného bydlení pro lidi bez domova.

Bez střechy

Do této kategorie patří osoby, které přespávají na ulici, v noclehárnách, příležitostně tráví několik nocí na ubytovnách a jsou v kontaktu s terénními sociálními pracovníky (Lindovská, 2013, s. 112).

V legislativě vyspělých zemí se rozlišuje dva druhy bezdomovectví a to bezdomovectví rodin a jednotlivců. Rodiny, které se ocitly na ulici, mívají většinou lepší postavení a dosahují lépe na sociální pomoc státu než jednotlivci bez domova. V české legislativě prakticky neexistuje bezdomovectví rodin. Existují sice azylové domy pro matky s dětmi, ale již ne

pro otce. Dostane-li se rodina do existenčních problémů, dochází většinou k jejímu rozdělení (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 12 – 13).

S narůstajícím počtem rodin bez domova, začali vědci zkoumat vliv bezdomovectví na děti. Výzkumy prokázaly, že děti bez domova mají akutní a chronické zdravotní problémy, poruchy chování a jsou opožděny ve vývoji. Jsou vystaveny vyššímu riziku depresí a úzkostí (Wheller, 2006, s. 9 – 10). Nežádá se stává, že jakmile děti dosáhnou zletilosti, stávají se samy uživateli azylových domů.

2.1 Azylové domy a jejich specifikace

Po roce 1989 vznikla řada azylových zařízení pro matky s dětmi. Jejich zřizovateli jsou obce, církve a nestátní neziskové organizace. U zmiňovaných azylových zařízení můžeme rozpoznat určité rozdíly v zacílení na klienty. Některá jsou více zaměřená na matky s novorozenci a malými dětmi, jiná na týrané ženy. Cílovou skupinu těchto zařízení jsou většinou: matky s dětmi, které jsou oběťmi domácího násilí; ženy, matky s dětmi bez přístřeší nebo žijící v bytových podmínkách ohrožujících zdraví a život; ženy a matky s dětmi, které se náhle dostaly do krizové situace, kterou nejsou samy schopny zvládnout; ženy a matky s dětmi žijící v nevyhovujícím rodinném prostředí, jehož důsledkem je ohrožená řádná výchova, vývoj a zdraví dítěte (Navrátilová, 2013, s. 429 - 430).

Matoušek charakterizuje azylový dům pro matky s dětmi jako zařízení pro ubytování matek s malými dětmi (v ČR do 3 let), které se dostaly do takové nepříznivé situace, že by bez náhradního ubytování nebyly schopny vychovávat své děti. Azylový dům tohoto typu poskytuje matce a dítěti (dětem) samostatnou místnost s kuchyňským koutem, někdy i s dalším vybavením. Matky někdy vyžadují podporu a instruktáž při výchově dětí, kterou jim poskytují pracovníci azylu. Azylové domy pro matky s dětmi obvykle poskytují poradenství, někdy i terapeutické programy. Za pobyt matka hradí část reálných nákladů. Přístup návštěv do domu je regulován. V ČR jsou zřizovateli těchto zařízení církve, obce nebo orgány státu. Ukončení pobytu je komplikováno – stejně jako u jiných osob bez přístřeší – nedostatkem sociálních bytů (Matoušek, 2008, s. 30).

Poslání a cíle Nového domova Otrokovice

Na následujících řádcích se zaměříme na poslání a cíle Nového domova Otrokovice, azylového domu pro matky s dětmi a ženy, které můžeme porovnat s výše uvedenými teoretickými definicemi.

Posláním Nového domova je poskytnout ubytování a podporu ženám, matkám, popř. i otcům s nezletilými dětmi, nezaopatřenými dětmi a těhotným ženám z Otrokovice a nejbližšího okolí, ale i z jiných obcí ČR, a to na přechodnou dobu.

Cílem je pomoci těmto osobám překlenout jejich nepříznivou životní situaci spojenou se ztrátou bydlení a podpořit je v soběstačnosti a aktivitě tak, aby dokázaly samy řešit své problémy a přiblížit se co nejvíce k běžnému životu.

Cílem služby je zajistit uživatelům materiální, psychické i duchovní podmínky pro řádnou výchovu a optimální vývoj jejich dětí. Dalším cílem je naučit uživatele samostatnosti a aktivitě při zvládání obtížných situací, a tím snižovat jeho závislost na druhých osobách a na systému sociální pomoci.

Kapacita Nového domova Otrokovice je 5 bytových jednotek, služby nabízí 5 uživatelům a 15 dětem nebo 20 samotným ženám bez dětí. Uživatelé mají k dispozici kompletně vybavenou bytovou jednotku a to jak základním nábytkem, tak i nádobím či lůžkovinami (Charita sv. Anežky Otrokovice, 2014).

Úhrady za pobyt jsou stanoveny úhrady dle platné vyhlášky a to v maximální výši. Úhrada za poskytované služby tak může dosahovat, v případě uživatele se 4 dětmi, částky 10.230,- Kč. Hrazení služeb spojených s bydlením v azylovém domě se tak paradoxně stává nemožným. Matka na rodičovské dovolené, která pobírá rodičovský příspěvek ve výši 3.800,- Kč, není schopna hradit poplatky za pobyt z vlastních zdrojů. Bez podpory státu by pro ni bylo azylové bydlení nedostupné.

2.2 Uživatelé azylových domů pro rodiče s dětmi

Azylová zařízení přijímají většinou jen ženy – matky. Muži pečující o dítě, kteří se nacházejí v životní situaci, která vyžaduje intervenci ve formě azylového zařízení, mají znač-

ně ztíženou situaci, protože naprostá většina azylových domů není uzpůsobena na pobyt mužů nebo není ochotna muže – otce přijímat (Navrátilová, 2013, s. 430).

Cílovou skupinou Nového domova Otrokovice jsou matky s nezletilými a nezaopatřenými dětmi, otcové s nezletilými a nezaopatřenými dětmi, samotné ženy starší 18 let, těhotné ženy starší 18 let bez přístřeší v obtížné životní a sociální situaci. Konkrétně se jedná o osoby v krizi, oběti domácího násilí a osoby, které jsou ohroženy rizikovým způsobem života nebo jsou ohroženy jejich děti.

Nejčastěji jsou do Nového domova Otrokovice přijímáni osamocení rodiče. Přičemž procento svobodných matek značně převyšuje počet rozvedených matek. Počet otců, kterým bylo svěřeno dítě do péče, je zanedbatelný stejně tak počet samotných žen bez dětí. Tyto hodnoty nelze objektivně posuzovat, jelikož otcové s dětmi a samotné ženy jsou cílovou skupinou krátce a služby Nového domova využil prozatím jen jeden otec, jemuž bylo do péče svěřeno dítě a 3 ženy bez dětí.

Tito rodiče se však potýkají se stejnými nebo obdobnými problémy. Velkou zátěží je pro ně ekonomické zajištění rodiny, vedení domácnosti a péče o děti. Tato skupina uživatelů přináší vážný a mnohdy podceňovaný společenský problém, který se v podobě psychické a popřípadě i ekonomické zátěže může přenášet do další generace. Tito rodiče jsou častěji ohroženi nezaměstnaností (přestože pracovat chtějí, nemohou najít vhodné zaměstnání a to především z důvodu nemožnosti skloubení směnnosti práce a péči o dítě), nedostatečným přístupem k vhodnému bydlení, sociální izolací, chudobou či sociálním vyloučením (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, str. 44).

Největším problémem neúplných rodin je ekonomické znevýhodnění. To popisuje Matoušek (2005, s. 45): v případě těžkých životních situací se v současnosti její členové obrací s pomocí na stát. Jsou odkázáni na pobírání dávek sociální péče, které jsou určeny rodinám s nízkými příjmy. S dlouhodobým pobíráním těchto dávek hrozí postupný návyk k tomuto systému a nepovažují ho za nestandardní a nepřijatelný. Je pro ně charakteristická životní nezodpovědnost.

Materiální problémy mají častěji osamocení rodiče v případě nízkého sociálního statusu, a to nejen z důvodu nižších příjmů, ale častěji také kvůli většímu počtu dětí a méně odpovědnému životnímu stylu. (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, str. 45) Dále Matoušek cituje Smith (2004, s. 46) popisuje provázanost mezi ekonomickou nedostatečností a sní-

ženým přístupem ke vzdělání. Uvádí, že *chudoba rodiče může přímo ovlivnit kvalitu vzdělání dítěte. Rodič si nemůže dovolit zaplatit knihy, školní výlety nebo doučování, které by dítěti mohlo při studiu pomoci. V důsledku toho se dítěti nemusí podařit získat znalosti a dovednosti potřebné pro přístup k vyššímu vzdělání a získá tak později jen nekvalifikovanou práci.*

Lindovská (2013, s. 114 - 117) uvádí níže uvedené způsoby zvládání obtížných situací v kontextu bezdomovectví, které dále dělí do jednotlivých fází:

1. Způsoby distinkce

FÁZE FRAGILITY

Vyhýbání

V této fázi se jedinec snaží zakrýt svou křehkost, která by mohla být vykládána jako neochota plnit roli „pomoženého“. Specifickým způsobem distinkce je vyhýbání. Lidé se distancují od prostředí, ve kterém žijí. Stahují se do sebe, vyhýbají se kontaktům s podobně postiženými, nevycházejí z bytu. Tato kategorie lidí má často přerušenu pracovní kariéru, např. v důsledku péče o děti u žen nebo v důsledku zhoršení zdravotního stavu u mužů, přesto však přetrvává snaha o získání přiměřeného zaměstnání a přiměřené mzdy. Lidé, kteří jsou příjemci sociálních dávek, se snaží o částečnou nezávislost na těchto dávkách a o osobní autonomii v situaci kumulovaných životních nejistot.

FÁZE ZÁVISLOSTI

Zasloužilí chudí

V této kategorii sociálně potřební poukazují na to, že na rozdíl od ostatních nabízenou pomoc nezneužívají. Prohlašují, že na rozdíl od druhých se vzorně starají o své děti. Jedná se o určitou kompenzaci nízkého sociálního statusu. Typické je vymezení těchto osob vůči jiným příjemcům dávek, kteří podle jejich názoru dávky zneužívají a nezaslouží si je. V situaci individuálního selhání na legálním trhu práce poukazují příjemci sociálních dávek na další důležité sociální role, které zastávají, a to především na výchovu dětí, která jim, podle jejich názoru, zakládá nárok na dávky.

Diskreditace druhých

Způsob zvládnání své situace pomoci diskreditace druhých. Jedinci si chrání zbytky své sebeúcty tím, že zesměšňují nebo považují za divné ty, kteří je stigmatizují.

2. Způsoby adaptace

FÁZE ZÁVISLOSTI

Instrumentalizace situace

Sociálně potřebný člověk navenek přiznává, a často i přehání svou zranitelnou pozici, aby výměnou získal nabízenou pomoc. Představitelé tohoto typu někdy střídají zaměstnání a sociální dávky, někdy jsou dlouhodobě závislí na sociálních dávkách. Nejčastěji se jedná o nekvalifikované pracovníky, kteří zjevně kalkulují a sociální dávky a mzdu garantující životní minimum. V případě, že pracují, jsou jejich výdělky nízké, blízké úrovni životního minima, zaměstnání je často nejisté a nestabilní.

Pozitivní adaptace

Jedinec používá sociální podporu jako prostředek k dalším cílům. Dokáže se přizpůsobit omezeným finančním možnostem a přesto uskutečnit svá drobná přání. Domácnosti žijí velmi skromně. Úvahy o změně životního stylu jsou vázány na dobu, až budou děti větší.

Pasivní adaptace

Pasivní adaptace je dalším způsobem adaptace na nepříznivou situaci. Přijetí situace není pozitivně motivováno, ale je spíše výsledkem rezignovaného přístupu k tomu, že by všichni ostatní mohli změnit své chování. Objevuje se oslabený zájem o legální pracovní trh. U nezaměstnaných žen s větším počtem dětí může dojít k trvalé orientaci na ekonomickou neaktivitu.

3. Způsoby defenzivní

FÁZE ZÁVISLOSTI

Naprostá rezignace

Realita je lidmi redukována pouze na přítomnost a jsou uspokojovány jen bezprostřední potřeby na minimálně uspokojivé úrovni. V této situaci se lidé neváhají obracet na sociální služby. Tito lidé obvykle dříve neměli dobré zaměstnání, jsou dlouhodobě bez práce, domnívají se, že najít práci není v jejich silách, a tak zůstávají závislí na sociální podpoře. Zažívají pocity nemohoucnosti a beznaděje.

Pojďme s tím něco dělat

Další defenzivní způsob zvládnání situace zahrnuje aktivní snahu o změnu okolností. Jedinci mají své velké sny, ale také konkrétní představu, jak by měla jejich budoucnost vypadat.

Uvolnění

Lidé mají problémy s identitou. Nemají minulost, na kterou by v dobrém vzpomínali, na budoucnost raději nemyslí. Zbývá jim jen přítomnost. Odmítají solidaritu s jinými, protože jim také nikdo nepomůže. Věří, že skutečně svobodný je jen ten, který je silnější než druzí. Zbavují se pocitů viny tím, že ji hodí na druhého a na systém.

Únik z reality

Sociálně vyloučení lidé často sní o tom, že odejdou jinam a začnou nový život. Je však velmi nepravděpodobné, že by se jim to podařilo. Objevuje se nadměrná konzumace alkoholu a drog, pocity viny a nekompetentnosti za neřešení své situace.

FÁZE ROZTRŽKY

Záměrná exkluze

Lidé mají iluzi, že ještě mohou vlastní vůlí něco změnit, přestože je jejich situace již mimo kontrolu daného člověka. Přesto však ještě věří, že mají pod kontrolou alespoň vlastní destrukci.

V poslední době se nejčastěji setkáváme v azylových domech s uživateli zadluženými až předluženými, kteří se svou situací vypořádávají různými způsoby. Vzhledem k výši dluhů se nejčastěji snaží uniknout z reality, tak jak uvádí Lindovská (2013). Tito uživatelé často ani nepotřebují služby sociální prevence typu azylového domu. Do azylového domu se dostávají především z finančních důvodů, kdy pronajímatelům bytů nejsou schopni uhradit požadovanou kauci. Azylový dům tak často nahrazuje sociální ubytovny.

2.3 Význam azylových domů pro jejich uživatele

V azylových domech nalézají matky a jejich děti dočasné útočiště v jejich obtížné situaci spojené se ztrátou bydlení. Základní charakteristikou azylových domů je jejich přechod-

ný charakter. V rámci pobytu je uživatelům těchto zařízení poskytováno ubytování a také jim nabízena pomoc při uplatňování jejich práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí spjatých se snahou o zlepšení jejich sociálního fungování. Pracovníci nabízí uživatelům těchto zařízení aktivity směřující k tomu, aby se zvýšily jejich kompetence v oblasti péče o děti, finančního hospodaření, péče o domácnost, orientace v síti lokálních sociálních služeb apod. (Navrátilová, 2013, s. 428-429)

V obecném slova smyslu mají azylové domy výraznou preventivní funkci. Pomáhají snižovat výskyt nežádoucích společenských jevů, jako je například umístování dětí do ústavů z důvodů sociálních, bytových a ekonomických. Brání také rozvoji sociálně patologických jevů ve společnosti, například bezdomovectví nebo domácímu násilí. V neposlední řadě slouží jako prevence sociálního vyloučení.

3 DOPADY SOCIÁLNÍ POLITIKY STÁTU NA OBČANY

V následující kapitole se budeme zabývat sociálním státem jako formou pomoci občanům, ale i jeho dopady na občany. Sociální stát se v současné době nachází v krizi. Zpochybňován však byl od samotných jeho počátků. Je obviňován ze všeho špatného, k čemu ve společnosti v poslední době dochází. Je velmi pravděpodobné, že sociální stát by nevznikl, pokud by všichni lidé ve společnosti měli dostatečně velký majetek, všichni podnikatelé prosperovali a všichni zaměstnanci měli práci, lidem nehrozili nemoci, manželé se nerozváděli a muži neopouštěli rodiny a pokud by lidé nestárli a neodcházeli do důchodu (Keller, 2005, s. 9-10).

Sociální stát vznikl a rozvíjel se především proto, aby se všem občanům dostalo přibližně takové míry bezpečí a jistoty, kolik zaručuje majetným lidem jejich majetek. Lidé touží po majetku právě proto, protože věří, že je v případě krize dokáže v celku spolehlivě zajistit (Keller, 2005, s. 10).

Sociální stát tedy můžeme definovat jako stát, který prostřednictvím své administrativy poskytuje v mezích daných sociálním zákonodárstvím materiální příspěvky a služby těm svým občanům, kteří nejsou schopni se sami o sebe postarat (nezaměstnaní, nemocní, staří, hendikepovaní apod.).

Toto činí formou regulace osobních a rodinných příjmů, podporou péče o zdraví, podporou bydlení a vzdělávání nebo podporou poskytování sociálních služeb.¹

Americký politolog Charles Murray ve svých knihách dokazuje, že přebujelé sociální programy vzaly rodinám z nižších tříd šanci vést šťastný život.

Ve své knize *Losing Ground (Ztráta pozic)* se zaměřil na americkou válku proti chudobě a jejich výsledky. Po skončení druhé světové války žila téměř jedna třetina amerických obyvatel pod hranicí chudoby. Nikdo tomu však nevěnoval pozornost. Předpokládalo se, že to patří k životu. V průběhu 20 let, které poté následovaly, došlo k obrovskému pokroku. Počty chudých lidí se začaly zmenšovat a to i přesto, že vláda vyčleňovala na jejich podporu jen minimální prostředky.

¹http://www.lf.upol.cz/fileadmin/user_upload/LF/Kliniky_a_pracoviste_LF/Prakticke_lekarstvi/ZdravSocPec e.ppt

V 60. letech však byl problém shledán nepřijatelným, prezident Johnson vyhlásil válku chudobě, kongres vydal miliardy dolarů, vznikly nové úřady a desetitisíce míst sociálních pracovníků, komunitních organizátorů a koordinátorů pomoci. Situace chudých se přestala zlepšovat.

I přes pochybnosti a narůstající problémy se stále věřilo, že masivní sociální programy chudým pomáhají.

Murray ve svém díle také ukazuje příčiny této situace. Před vyhlášením války proti chudobě držely nižší vrstvy při sobě, bojovaly o lepší budoucnost pro své děti a měly svou důstojnost. Ale pak přišly sociální programy, které je motivovaly k takovému chování, které bylo dlouhodobě destruktivní. Sociální pracovníci začali dětem nižších tříd tvrdit, že pokud se jim nedaří ve škole, je to chyba společnosti a že být celý život na podpoře není v podstatě nic špatného. Murray poukazuje, že nejhorší dopady měly sociální programy na chudé černošské obyvatele. Přestože před zahájením sociálních programů v 60. letech černoši většinovou společnost rychle doháněli. To se odrazilo i na americkém školství (Hampl, 2013).

S dopadem sociální politiky se můžeme setkat i v České republice a to se závislostí některých osob na sociálních dávkách.

Cílem sociálních dávek je *poskytnout sociální ochranu, tedy garantovat příjem na úrovni společensky garantovaného minima lidem, kteří nemají jiné dostatečné zdroje.* (Sirovátka, 2000, s. 181). Dávky by neměly oslabit pracovní nabídky a způsob závislosti příjemců na dávkách. V případě, že dávky jsou vypláceny v závislosti na výši příjmu, vytváří past. Příjemce dávek může začít brát v úvahu, že s růstem jeho příjmů nárok na dávku zaniká. Podle Sirovátky (2000, s. 182) rostoucí závislost na dávkách sociální pomoci *spochívá hlavně v růstu dlouhodobé nezaměstnanosti a v procesech marginalizace na pracovním trhu.* Na zvyšování závislosti na dávkách mají podíl probíhající sociální změny, jako jsou zejména měnící se formy a režimy zaměstnávání, měnící se vzorce rodinného života a měnící se povaha systému sociální ochrany. Řešením je dostatečná výše dávek, vhodně volené a spravedlivé administrativní postupy, úplné využití nároku na dávky. Dále pak eliminace případného zneužití nároku na dávky, podpora legálních pracovních míst a žádoucího způsobu rodinného života (Sirovátka, 2000, s. 181 – 186).

3.1 Legislativa a sociální politika ve vztahu k azylovému domu

Azylové domy jsou zakotveny v Zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a to v §57. V odstavci 1 tohoto paragrafu je uvedeno, že azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.

Odstavec 2 vymezuje základní činnosti azylových domů:

- poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
- poskytnutí ubytování,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Azylové domy pro matky s dětmi nejsou v zákoně nijak specifikovány.

Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, blíže specifikuje, v § 22, rozsah základních činností v azylových domech.

§ 22 (vyhlášky)

(1) Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v azylových domech se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

a) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy:

1. vytvoření podmínek pro samostatnou přípravu nebo pomoc s přípravou stravy,
2. zajištění nebo poskytnutí stravy odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování,

tato základní činnost může být zajišťována jen v rozsahu 1 úkonu,

b) poskytnutí ubytování:

1. ubytování po dobu zpravidla nepřevyšující 1 rok,
2. umožnění celkové hygieny těla,
3. vytvoření podmínek pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, výměny ložního prádla,

c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí vyplývajících z individuálních plánů,
2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob, včetně uplatňování zákonných nároků a pohledávek.

(2) Maximální výše úhrady za poskytování sociálních služeb v azylových domech činí

a) za úkon uvedený v odstavci 1 písm. a) bodě 2

1. 170 Kč denně za celodenní stravu v rozsahu minimálně 3 hlavních jídel,
2. 75 Kč za oběd,

včetně provozních nákladů souvisejících s přípravou stravy,

b) za úkony uvedené v odstavci 1 písm. b) celkem

1. 130 Kč denně, nebo
2. jde-li o rodinu s nezletilými dětmi 100 Kč denně za dospělé osobu a 70 Kč denně za dítě,

včetně provozních nákladů souvisejících s poskytnutím ubytování.

Zmiňované maximální úhrady jsou platné od 1. 1. 2014, kdy došlo k novelizaci vyhlášky. Oproti předchozímu roku byly maximální úhrady navýšeny o 10,- Kč za každou osobu.

Zákon o sociálních službách dále vymezuje předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. V §115 je uveden okruh pracovníků, kteří mohou pracovat v sociálních službách. V azylových domech zpravidla pracují sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách, v některých můžeme najít i speciální pedagogy nebo psychology.

Sociální pracovníci poskytují informace a rady, zastupují, pracují s uživateli a poskytují jim obdobné odborné služby. Sociální pracovník musí mít odbornost, ta se vyznačuje tím, *že je schopen se znalostí základů sociologie, psychologie, zdravotní, práva a sociální politiky diagnostikovat konkrétní potřeby konkrétního člověka a navrhnout řešení. Sám však neposkytuje psychologické, zdravotní, právní nebo jiné specifické odborné služby, ale odkazuje klienta na příslušné odborníky – psychologa, právníka apod.* (Matoušek, 2007, s. 180)

Za zmínku stojí i to, že většina azylových domů, které poskytují své služby rodičům s dětmi, mají zpravidla pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí v různě vymezeném

rozsahu. Pověření uděluje Krajský úřad a rozsah pověření je v souladu se Zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí určuje, že sociálně-právní ochranu mohou přímo vykonávat osoby, které získaly odbornou způsobilost. Pracovníci, kteří požadovanou odbornou způsobilost nezískali, musí pracovat pod dozorem odborně způsobilé osoby a nemohou poskytovat poradenství dětem, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.

3.2 Problémy vznikající z ekonomické a legislativní situace ve společnosti

V azylových domech pro rodiče s dětmi se setkáváme s různými objektivními problémy, které tito lidé sami nedokáží ovlivnit a které byly často příčinou přijetí do azylového domu. Jde především o problematiku zaměstnávání matek na zkrácené úvazky a zaměstnanost rodičů s dětmi vůbec, dále o nedostatek sociálních bytů a chybějící koncepci sociálního bydlení pro nízkopříjmové rodiny. Často se také setkáváme s předlužením uživatelů, které následně ovlivní život těchto osob natolik, že se dostávají do neřešitelných situací.

Nezaměstnanost vs. zaměstnanost

Postavení žen na trhu práce má svá specifika. České ženy jsou spoluživitelkami a živitelkami rodin, oproti ženám ze západních zemí, které na trh práce začaly systematictěji pronikat až od 70. let minulého století. Ani přes dlouholetou pracovní participaci českých žen nedošlo ke zlepšení jejich pozice na trhu práce. Na trhu práce se vyskytuje jen velmi málo částečných pracovních úvazků. Důvodem je nejen neochota zaměstnavatelů nabízet zkrácené úvazky, ale i nezáměr ze strany některých zaměstnanců, jelikož částečné úvazky jsou menším ekonomickým přínosem do rodinného rozpočtu (Sirovátka, Hora, 2008, s. 178 - 179).

Uživatelé azylových domů mají ztíženou pozici na trhu práce také proto, že jsou na výchovu dítěte sami. Více znevýhodněny jsou především ženy. Ze statistiky Nového domova Otrokovice vyplývá, že převážná většina uživatelů má nedostatečné vzdělání (většina uživatelů má základní vzdělání, nedokončené základní vzdělání nebo je vyučena v oborech, které se nenachází v daném regionu) a proto se hůře uplatňují na trhu práce. Přestože uživatelé pracovat chtějí a mají i patřičnou kvalifikaci, naráží na neochotu zaměstnanců při-

stoupit na částečné úvazky či na směnnost provozu. Z výše uvedených důvodů jsou poté tyto lidé závislí na pomoci státu.

Uživatelé azylových domů, kteří jsou rodiči, jsou zpravidla příjemci dávek státní sociální podpory a dávek hmotné nouze. Uživatelé pobírají přídavky na děti, rodičovský příspěvek, doplatek na živobytí a doplatek na bydlení. Vzhledem k tomu, že náklady na bydlení v azylových domech jsou vyhláškou stanoveny poměrně vysoké, má většina uživatelů těchto zařízení nájem hrazen částečně nebo zcela doplatkem na bydlení. Někteří uživatelé se ze svých příjmů musí podílet na úhradě poskytovaných služeb v azylových domech.

V případě, že se uživatelům azylových domů podaří najít práci, jedná se v drtivé většině o dohody o provedení práce. Dohoda o provedení práce má své výhody i nevýhody. Pro zaměstnavatele je takto zaměstnaný pracovník „levnější“. Zaměstnavatel za něj nemusí odvádět zdravotní a sociální pojištění. Nevýhodou pro zaměstnance je, že odpracovaná doba se nezapočítává do doby potřebné pro přiznání starobního důchodu, nevznikne mu nárok na nemocenské dávky a ani na dovolenou. Dohody o provedení práce jsou také často hůře finančně ohodnoceny. Přesto, že se takový zaměstnanec snaží zlepšit svůj rodinný rozpočet a vydělat si tak k sociálním dávkám, je jeho výdělek, často nižší jak minimální mzda, započítán do příjmů a následně jsou mu o stejnou výši poníženy dávky. Proto se tento druh práce stává nemotivujícím a uživateli azylových domů málo využívaným.

Jak už bylo uvedeno, uživatelé azylových domů mají často nedostatečné vzdělání a proto, jsou-li zaměstnaní v pracovním poměru a zaměstnavatel s nimi uzavře pracovní smlouvu, vykonávají méně kvalifikované práce, které jsou často ohodnoceny pouze státem garantovou minimální mzdou. V takovém případě se i tento druh práce stává pro ně nemotivujícím.

Výhodnějším se pro ně stává pobírat dávky státní sociální podpory a dávky hmotné nouze. Přestože na dávkách získají o několik stokorun méně, než kdyby pracovali.

Takovéto chování má poté za následek ztrátu pracovních návyků a rodiče jsou poté negativním vzorem pro své děti, které se poté v dospělosti často chovají stejně jako oni.

Dalším problémem v zaměstnávání uživatelů azylových domů je určitý mýtus, který se šíří mezi lidmi. Lidé se domnívají, že když mají exekuci, tak se jim do práce nevyplatí jít, protože exekutor jim stejně obstaví a zabaví celý plat. Zákon však přesně stanoví podmín-

ky toho, kdy exekutor může plat zabavovat a v jaké výši. Zde je proto nutné uživatele azylových domů osvětou motivovat pracovat a bojovat proti tomuto mýtu.

Bytová politika

V současné době má již málo měst a obcí byty, které jsou v jejich vlastnictví. Po roce 1989 byly městské a obecní byty rozprodány soukromým vlastníkům. V plánech měst se většinou již nepočítá s novou výstavbou nových bytů či obytných domů.

Disponují-li města či obce vlastními byty, existují pak přísná pravidla pro přidělení bytů nájemníkům. Služby v azylových domech jsou poskytovány osobám z celé republiky. Mnohdy se uživatelé azylových domů již nevrací do místa původního bydliště. Příčiny jsou různé. Ať už jde o oběti domácího násilí, kde návrat do původního bydliště není vhodný, nebo o nevyřízenou minulost, či nedostatek pracovních příležitostí nastává pro osoby opouštějící azylové domy problém s následným bydlením.

Ze strany pracovníků AD jsou uživatelé podporováni k hledání následného bydlení. Uživatelům je doporučováno, aby si podali žádost o městský byt v místě trvalého bydliště, pokud to není možné, doporučuje se podat žádost o byt v místě, kde se nachází AD nebo v okolních obcích. Zde se však setkáváme s různým bodovým ohodnocením žadatelů. Žadatelé o městský byt získávají body a tím se zvyšuje jejich šance byt získat. Město Otrokovice disponuje poměrně velkým počtem bytů I. a II. kategorie.

Uživatelé azylových domů hledající podnájem často narážejí na podmínku složení kaucí ve výši až 3 měsíčních nájmu předem. Novelizace Občanského zákoníku však od 1. 1. 2014 připouští pronajímatelům požadovat jistinu až šestinásobek měsíčního nájmu. Jestliže by se pronajímatelé bytů drželi novelizace Občanského zákoníku a šestinásobek měsíčního nájmu požadovali, stal by se podnájem pro uživatele azylových domů zcela nedosažitelným.

Dalším problémem, se kterým se uživatelé azylových domů setkávají, je nutnost trvalého bydliště, pro výplatu příspěvku na bydlení, dávky státní sociální podpory. Pronajímatelé často nesouhlasí s tím, aby nájemci měli v pronajímaném bytě trvalé bydliště, přesto že trvalé bydliště má v současné době jen evidenční charakter a není, v případě ukončení nájemní smlouvy, vázáno na povinnost zajištění náhradního bydlení.

V praxi se setkáváme s tím, že s uživateli azylových domů nakonec raději nebyla uzavřena nájemní smlouva právě proto, že požadovali umožnění přihlásit se v bytě k trvalému

bydlišti. Není výjimkou ani to, že pronajímatel po měsíci nájem ukončil, protože nájemce žádal souhlas pronajímatele s přihlášením se k trvalému bydlišti v pronajímaném bytě.

Předluženost

Termín předlužení se v posledních letech v České republice používá v souvislosti se světovou finanční a hospodářskou krizí. Předluženost je taková forma zadluženosti, kdy člověk již není, z dlouhodobějšího hlediska, schopen splácet své závazky.

Stav předluženosti může postihnout kohokoli, kdo má nějaké finanční závazky. Při tom není podstatné, zda zadlužení vzniklo aktivně, tedy čerpáním finančních prostředků na úvěr, nebo pasivně, tedy neplněním nebo porušením některých povinností (jízda v MHD bez platné jízdenky, dluhy na nájmu, dluhu na zdravotním pojištění apod.). Předlužení může nastat soustavným zvyšováním finančních prostředků, kdy je spotřeba vyšší než příjmy, nebo náhodnými událostmi, které ovlivní příjmovou stránku rozpočtu rodiny, např. z důvodu snížení mzdy, ztráty zaměstnání, nemoc. Předlužení je spojeno s celou řadou společensky nebezpečných strategií, jako je nárůst závislostí na alkoholu, hráčských závislostí, drogových závislostí nebo kriminality, s rozmachem prostituce jako alternativní formy obživy s rozpadem rodiny.

Řešení tohoto problému vyžaduje komplexní přístup ze strany státní správy a samosprávy. Nezbytná je podpora prevence předlužení, i když samotná prevence problém nevyřeší. Typickým příkladem podpory prevence je vzdělávání ve finanční gramotnosti. Výsledky se však projeví nejdříve v horizontu deseti let a současně bude vždy existovat část populace, která je obtížně vzdělávatelná a vzdělání jako prevence na ni nebude mít požadovaný dopad. Nezbytnou součástí řešení předlužení jako problému, je *kombinace preventivních nástrojů, efektivní regulace a v neposlední řadě nabídka možných řešení bezvýhodné situace pro osoby, jež se už v předlužení ocitly*. (Hůlová, 2013, s. 337)

V roce 2008 vstoupil v platnost insolvenční zákon, který za určitých podmínek umožňuje řešení předlužení soukromých nepodnikatelských osob. Podmínkami, které dlužník musí splnit je mj. dostatečný majetek nebo dostatečný příjem, aby mohl zaplatit věřitelům nejméně 30% jejich pohledávek. Z praxe však víme, že kvůli výše uvedeným povinným kritériím na tento nástroj mnoho dlužníků nedosáhne, je tedy potřeba hledat další nástroje vedoucí k řešení daného problémů (Hůlová, 2013, s. 336 – 337).

Včasná odhalení rizika předlužení zvyšuje šanci na úspěšnou intervenci ve prospěch dlužníka.

Každý rok dochází k navýšení části mzdy, kterou nelze exekuční nebo insolvenční srážkou postihnout. Od ledna 2014 došlo k navýšení nezabavitelného minima na částku 6.188,- Kč. Navýšení nezabavitelného minima však paradoxně může znamenat pro dlužníky riziko. Čím vyšší je nezabavitelná částka, tím hůř se poté dlužníkům splácí 30% dlužné částky a to proto, že dlužníkům zůstává méně financí na úhradu dluhů.

V souvislosti s předlužením se často setkáváme s exekucemi. Od 1. 1. 2014 došlo k několika změnám v legislativě, které mohou následně ovlivnit kvalitu života nejen uživatelů azylových domů, ale i ostatních občanů ČR. Některé jsme již zmínili výše, novelou exekučního řádu se budeme nyní zabývat.

Dle našeho soudu novela exekučního řádu oslabuje institut manželství. V § 42 exekučního řádu se uvádí: *Exekuci na majetek patřící do společného jmění manželů lze vést také tehdy, jde-li o vymáhání dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely exekuce považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zúžen rozsah společného jmění manželů, že byl ujednán režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.* (Exekuční řád, 2014) Z výše uvedeného vyplývá, že v případě uvalení exekuce na jednoho z manželů již nebude brána v potaz předmanželská smlouva nebo zúžení majetku soudem. S jistou nadsázkou lze říci, že dochází k likvidaci rodiny, kde partneři uzavřeli manželský svazek. Lidé již nebudou raději uzavírat manželství a budou žít ve volném svazku, tzv. na psí knížku. Na pracovníky Dluhového poradenství Samaritán, které provozuje Charita sv. Anežky Otrokovice, se začali obracet lidé s žádostí o radu, zda mají vůbec uzavírat sňatky. Mají zkrátka obavy o svůj majetek. Novela tedy spíše rozšířila pole působnosti exekutorům než, aby pomohla běžným občanům. Nyní jen praxe ukáže, zda se novela v praxi uchytí nebo zda bude potřeba výše citovaný paragraf opět změnit.

3.3 Návrhy na řešení

V předchozí kapitole jsme se zabývali problémy, které vznikají především v důsledku legislativní situace ve společnosti. Nyní uvedeme návrhy na řešení alespoň některých z nich.

Sociální bydlení

Téměř ve všech západoevropských zemích najedeme formy bydlení nazývané „sociální bydlení“. V převážné míře se sociálním bydlením rozumí sektor nájemního bydlení, kterým se snaží stát nebo obce zajistit všeobecnou rovnováhu na trhu s nájemním bydlením a umožnit potřebným skupinám obyvatel, jež si ze sociálních či jiných důvodů nemohou zajistit vlastní bydlení na volném trhu, důstojné a vyhovující bydlení pro jejich domácnosti. Nájemné je v sociálních bytech zpravidla nižší než tržní nájemné. Výstavba či provoz sociálních bytů jsou určitým způsobem finančně podporovány institucemi státu nebo obcí.

Situaci v České republice v oblasti výstavby a fungování sociálního bydlení lze hodnotit jako velmi špatnou. Důvodem je velmi nízká ekonomická efektivita a sociální efektivnost. Hlavní chybou většiny programů je jejich plošnost, necílenost a také snadná zneužitelnost plynoucí z určité netransparentnosti. Díky tomu se pomoc státu dostává často do rukou těch, kteří žádnou pomoc nepotřebují, a přerozdělení prostředků spočívající na myšlence solidarity se slabšími pak zcela ztrácí svůj původní význam.

Vhodné by bylo vytvořit v České republice takové podmínky, které by obce motivovaly k rozdělení jejich nájemního fondu na tři části: část určenou k privatizaci, část k pronájmu za rovnovážné tržní nájemné a část určenou k pronájmu za sociální nájemné. Rozdělení bytů by mělo být rozvrženo tak, aby nevznikla žádná prostorová ghetta sociálního bydlení. Existují dvě možnosti, kterými lze dosáhnout finančně dostupné úrovně nájemného ve stávajících sociálních bytech a zajistit přitom pokrytí nezbytných nákladů. V prvním případě by se zcela rezignovalo na příspěvek na bydlení a nájemné ve stávajících obecních bytech by bylo stanoveno adresně vzhledem k příjmu domácnosti. Rozdíl mezi nákladovým a aktuálním nájemným by stát dorovnával prostřednictvím provozních podpor jednotlivým obcím. Druhou možností je stanovení pouze dvou úrovní nájemného – nákladového nájemného v sociálních bytech, kdy domácnosti mají příjem pod úrovní regionálně určeného a každoročně dle vývoje inflace aktualizovaného příjmového limitu. V ostatních obecních

bytech by cena nájemného dosahovala rovnovážné tržní úrovně, tedy hodnoty místně příslušného nájemného (Lux, 2002, 130).

Dle Jana Dvořáka, z odboru komunikace Ministerstva pro místní rozvoj, se na řešení problémů nedostupnosti bydlení pro skupiny ohrožené sociálním vyloučením zaměřuje nová, vládou již schválená Koncepce bydlení ČR do roku 2020. Tato koncepce mj. obsahuje společný úkol pro ministerstva pro místní rozvoj a práce a sociálních věcí zpracovat návrh komplexního řešení sociálního bydlení s využitím institutu „bytové nouze“, termín zpracování byl do 30. 7. 2012. Půjde o definování sociální situace, ve které se oprávněné osoby nacházejí, a to ve spojení s neuspokojenou bytovou potřebou. Součástí má být návrh legislativní úpravy „osob v bytové nouzi“. Poté budou vytvořeny nástroje pro prevenci ztráty bydlení a zvýšení dostupnosti bydlení oprávněných osob.

Systém prostupného bydlení

Prostupné bydlení zpravidla tvoří tři stupně:

1. *Krátkodobé krizové bydlení* – toto bydlení je určeno především pro okamžitou pomoc pro osoby, které se ocitly v aktuální bytové krizi z důvodu ztráty bydlení. Nejčastěji se jedná o bydlení v azylových domech nebo ubytovnách. Zde je ubytovaným osobám poskytován doprovodný sociální program. Toto bydlení by mělo být dočasné, jak již vyplývá z definice.
2. *Krátkodobé bydlení v tréninkových bytech* – v těchto bytech je pod/nájemníkům poskytována doprovodná sociální asistence formou sociálně aktivizační služby nebo terénní sociální práce, jejichž cílem je vstřípit nebo upevnit klientům kompetence, které jsou nezbytné k udržení dlouhodobého nájemního bydlení. V tréninkových bytech se uzavírají krátkodobé pod/nájemní smlouvy a pobyt v těchto bytech je stejně jako v předchozím krizovém bydlení časově omezen a to obvykle na jeden až tři roky.
3. *Dlouhodobé sociální bydlení* – kritéria tohoto bydlení jsou nastaveny tak, aby umožnily zajištění adekvátního dlouhodobého důstojného bydlení, nejlépe včetně lokace mimo sociálně vyloučenou lokalitu. Systém je založen na principu individuálního postupu mezi jednotlivými stupni sociálního bydlení. Průchod všemi stupni by přitom neměl být podmínkou k získání samostatného nájemního bydlení. Podmínkou postupu je splnění kritérií, která jsou pro jednotlivé stupně různě přísná. V plnění kritérií klientům zapojených do programu

obvykle napomáhá některý s poskytovatelů sociálních služeb. Hlavním prostředkem práce s klientem je sestavení individuálního plánu.

Tento individuální plán obsahuje především:

- dodržování termínů všech plateb, tedy nájmu a služeb spojených s bydlením,
- uzavření splátkových kalendářů a jejich řádné splácení,
- zapojení se klienta do veřejné služby,
- aktivní hledání zaměstnání, příp. rekvalifikace,
- zapojení dětí a jejich rodičů do volnočasových, vzdělávacích a socializačních aktivit,
- plnění povinné školní docházky dětí klientů,
- řádné plnění rodičovské zodpovědnosti.

Při neplnění podmínek pro bydlení v některém stupni sociálního bydlení, nehrozí klientovi vyhození na ulici, ale je mu nabídnuto bydlení v některém z nižších stupňů systému (Ryšavý, 2011).

Sociální podnik, sociální podnikání

Sociální podnik je součástí sociální politiky státu, která usiluje o začlenění do společnosti a podporu lidí nějakým způsobem znevýhodněných na trhu práce.

Hlavní cílem sociálního podnikání není zisk. Sociální firmy působí na běžném trhu a jsou konkurenceschopné, podnikají za sociálním účelem, kladou důraz na svou společenskou odpovědnost a reinvestují zisk zpět do podnikání.

Rostoucí nezaměstnanost přináší řadu sociálních problémů, které následně veřejná správa obtížně řeší a zvyšuje se podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob v celkovém počtu nezaměstnaných. Snahou sociálního podnikání je tyto lidi přiměřeným způsobem zapojit do pracovního procesu, aby se cítili užiteční, zmenšili podíl své finanční závislosti na společnosti a mohli vytvářet společenské hodnoty. Místo toho, aby čerpali sociální dávky a dotace, rozšiřují nabídku služeb a zboží, vytvářejí něco přínosného. Zapojením znevýhodněných lidí do pracovního procesu se snižují nároky na státní rozpočet.

Vztah lidí k práci je do značné míry deformován a hledají se cesty, jak udělat pracovní činnost smysluplnější jak pro pracovníky, tak i pro společnost. Základním principem soci-

álního podnikání je provádění sociálně prospěšní činnosti za pomoci ekonomických nástrojů (Kurková, Francová, 2012, s. 6).

Sociální podnikání jsou podnikatelské aktivity, které prospívají společnosti a životnímu prostředí. Sociální podnikání umožňuje zařazení na trhu práce znevýhodněným skupinám osob, jako jsou zdravotně znevýhodnění, lidé dlouhodobě nezaměstnaní, lidé opouštějící ústavní zařízení nebo výkon trestu odnětí svobody, lidé bez přístřeší, lidé z jiného sociokulturního prostředí. Zaměstnávání v sociálních podnicích má pozitivní dopady na výše uvedené cílové skupiny v podobě finanční, získávání pracovních znalostí a dovedností, vytváření kontaktů na pracovišti i mimo něj, zvýšené sebevědomí a zvýšení sociálního statusu (Šťastná, 2013, s. 327). Kromě zaměstnanců, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodnění, sociální podnik zaměstnává i zaměstnance bez znevýhodnění. *Podle standardů platných pro sociální podnikání by měl být poměr znevýhodněných zaměstnanců v sociálním podniku minimálně 25 % a maximálně 55 %. Také je nutné splňovat rovnost pracovních podmínek na základě uzavřených smluv.* (Sociální podnikání, 2011)

Výhodou sociálního podniku je, že může získat podporu veřejných zdrojů či využívat firemní a sponzorské dárcovství. Další výhodou pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávají znevýhodněné osoby, je možnost získat podporu na zřízení a provoz takového pracovního místa od příslušného úřadu práce.

I v tomto případě můžeme porovnat teorii s praxí. V Charitě sv. Anežky Otrokovice, prostřednictvím azylového domu pro matky s dětmi a ženy, zahájili v srpnu roku 2012 sociální podnikání – „Úklid bez starostí“. Předmětem podnikání jsou úklidové práce společných prostor v panelových domech, úklid v domácnostech, ruční mytí osobních vozidel a nově také žehlení prádla. Snahou je zařadit uživatele Charity sv. Anežky do pracovního procesu. Vybírání byli zaměstnanci, kteří jsou dlouhodobě na úřadě práce nebo matky s dětmi, které obtížně hledají zaměstnání. Zaměstnanci jsou zaměstnaní na dohodu o provedení práce a pravidelnou docházkou do zaměstnání se učí získávat pracovní návyky. V současné době zaměstnávají 3 zaměstnance. Dva z nich jsou uživatelé NDO a jeden Terénní služby rodinám s dětmi.

Při realizaci sociálního podnikání však naráží nejen na překážky v podobě konkurence, ale také na negativní stigmatizace zaměstnanců. Lze říct, že negativní stigmatizace byla příčinou, že v jednom případě nedošlo k uzavření smlouvy mezi zákazníkem a sociální fir-

mou. V ostatních případech však k stigmatizaci naštěstí nedošlo. Na webových stránkách firmy lze vyčíst jen pozitivní reference spokojených zákazníků.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V roce 2011 poprvé v historii proběhlo sčítání lidí bez domova Českým statistickým úřadem. Do té doby probíhalo sčítání lidí bez domova pouze v konkrétních městech nebo regionech. Sčítání proběhlo v azylových domech, v domech na půli cesty, noclehárnách a v nízkoprahových denních centrech. Celkem bylo spočítáno 11 496 lidí bez domova. V době, kdy probíhalo sčítání lidu, se v azylových domech nacházelo 397 dětí do 14 let věku, tj. 3,5% ze všech sečtených bezdomovců. Děti jsou v azylových domech převážně se svými matkami (ČSÚ, 2013).

Jelikož šlo o kvantitativní výzkum, který zkoumal velký počet respondentů pomocí standardizovaného dotazníku, rozhodla jsem se zaměřit spíše na menší vzorek lidí bez domova a to především v azylových domech pro rodiče s dětmi. Konkrétně mě zajímala jejich případná závislost na sociálních dávkách, motivace k hledání zaměstnání a dostupnost následného bydlení po ukončení pobytu v AD.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu bylo **postihnout míru dopadu legislativy na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi, tak jak je vnímána samotnými uživateli.**

Pro naplnění tohoto cíle mi napomohlo stanovení dílčích cílů, které z výše uvedeného výzkumného problému vyplývají. Jsou jimi:

- Ověřit příčiny nástupu do AD.
- Zachytit postoje k pobírání dávek SSP a HN.
- Odhalit motivaci uživatelů azylových domů pro rodiče s dětmi k získání a udržení si zaměstnání.
- Rozkrýt příčiny nemožnosti získat vlastní bydlení.

Z těchto dílčích cílů vplynuly pak otázky, které byly respondentům kladeny.

4.2 Metody výzkumu

Pro získání odpovědí na dílčí otázky jsem se rozhodla využít metody kvalitativního výzkumu. Při rozhodování volby výzkumu jsem vycházela z definice kvalitativního výzkumu dle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 17), kteří uvádí: *Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu.* Pro kvalitativní výzkum jsem se tedy rozhodla, protože jsem chtěla získat detailní a komplexní informace dané problematiky. Zajímaly mne názory, motivace a postoje uživatelů azylových domů pro rodiče se dětmi, které by nebylo vhodné generalizovat a či kvantifikovat.

Až z přímého kontaktu se zkoumaným subjektem je možné získat významné informace, které by ve statistických zpracováních mohly zůstat skryty nebo opomenuty.

Pro získání těchto informací jsem zvolila polostrukturovaný smíšený rozhovor, který je *zřejmě vůbec nejrozšířenější podoby metody interview, neboť dokáže řešit mnoho nevýhod jak nestrukturovaného, tak plně strukturovaného interview* (Miovský, 2006, s. 159) a prostřednictvím něhož lze *získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu.* (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 13)

Výhodu polostrukturovaného rozhovoru spatřuji v jeho individualizaci, tedy možnost zohledňovat a vnímat individuální rozdíly respondentů a změny situace. Ve svém výzkumu jsem si s ohledem na stanovené výzkumné cíle definovala 5 základních okruhů. Pro každý okruh jsem si sestavila několik otázek, jejich přesnou formulaci a pořadí jsem přizpůsobovala s ohledem na situaci a míru porozumění konkrétního respondenta. Otázky jsem volila většinou otevřené, aby respondent měl dostatek prostoru vyjádřit se svobodně. Uzavřené otázky by respondenta omezovaly pouze na možnost výběru odpovědi.

Tematické okruhy a příklady otázek

1. Informace o respondentovi

Kolik je vám let?

Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Jste zaměstnán/a? Pracujete?

Kolik máte dětí?

Pobíráte nějaké dávky? Jaké? Jaké dávky pobíráte?

Už jste dříve pobýval/a v AD? Kolikátý pobyt v AD je tento?

2. Příčiny pobytu v AD

Co bylo příčinou, že jste se ocitl/a v AD?

Co by vám tehdy pomohlo zabránit vyhledání AD?

Zkoušel/a Vám pomoci rodina?

Obrátil/a jste se na rodinu? Pomohla vám?

Myslíte, že to, že se lidé ocitnou v tíživé životní situaci, je zapříčiněno jimi samými, systémem (státní politikou) nebo jinými okolnostmi?

Co byste poradil/a jiným, aby nemuseli využít AD?

3. Motivace k získání zaměstnání

Proč si myslíte, že uživatelé AD většinou nepracují?

Proč nemáte vyšší vzdělání? Uvažoval/a jste někdy o dosažení vyššího vzdělání?

Proč si myslíte, že je pro matku/otce s dítětem těžké najít zaměstnání?

Co vás motivuje chodit do zaměstnání? Proč tam chodíte, co vás na práci těší?

4. Zaměstnání a pobírání dávek

To, že pracujete, je zohledňováno ve výši sociálních dávek, které dostáváte?

Myslíte si, že je ve vaší situaci výhodné pracovat?

5. Následné bydlení

Myslíte si, že získání zaměstnání by vyřešilo vaši bytovou situaci?

Co vám brání jít do podnájem?

Je podle vás nabídka bytů dostačující?

Kdybyste mohl/a zasáhnout do sociální politiky státu, co byste změnil/a?

4.3 Výzkumný soubor

Hlavním kritériem pro výběr respondentů byl aktuální pobyt v AD. Dalším rozhodujícím kritériem pro výběr respondentů byla zaměstnanost respondentů. Vybírání byli respondenti, kteří ač mohou pracovat, tak nepracují a respondenti, kteří jsou zaměstnaní. Respondenty jsem oslovila ve dvou azylových domech a to ve Zlíně a v Otrokovicích.

Charakteristika respondentů

Výzkumný vzorek tvořilo 5 respondentů: 4 ženy a 1 muž. Jména respondentů byla pro potřeby výzkumu změněna tak, aby byla zajištěna ochrana jejich osobních údajů a pro ně citlivých dat.

1. Filip, 52 let, 1 syn

- V AD je již popáté.
- Nejvyšší dosažené vzdělání: vyučen, v současné době je nezaměstnaný.
- Pobírá doplatek do životního minima, doplatek na bydlení, přídavky na dítě.
- Při rozhovoru byl velmi spontánní. Na otázky odpovídá pohotově, nebojí se otázky rozvést často však mimo téma. Během rozhovoru udržoval oční kontakt.

2. Věra, 28 let, 3 syni

- V AD je již potřetí. Jeden pobyt v AD absolvovala na Slovensku.
- V AD je ze zdravotních důvodů bez dětí.
- Nejvyšší dosažené vzdělání: vyučena, v současné době je nezaměstnaná, pobírá ČID.
- Pobírá ČID, příspěvek na dítě, dávky hmotné nouze.
- Při rozhovoru byla velmi komunikativní. Na otázky odpovídá pohotově, bez bariér. Při rozhovoru velmi otevřená. Po celou dobu hovoru udržuje přímý oční kontakt. Výzkum vnímá velmi zodpovědně.

3. Michaela, 38 let, 2 děti

- V AD je již podruhé. Oba pobyty ve stejném AD.

- Nejvyšší dosažené vzdělání: základní, v současné době v evidenci uchazečů o zaměstnání, při evidenci na ÚP pracuje na DPP.
- Práci získala díky sociálnímu podnikání AD.
- Pobírá dávky hmotné nouze: doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a dávky státní sociální podpory: přídavek na dítě.
- Na otázky odpovídá pohotově, patrnost zodpovědného přístupu. Oční kontakt přiměřený.

4. Bára, 42 let, 2 děti

- V AD je již podruhé.
- Nejvyšší dosažené vzdělání: vyučena. V současné době je nezaměstnaná.
- Pobírá dávky hmotné nouze: doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí, dávky státní sociální podpory: přídavky na dítě, dále pobírá výživné na děti.
- Při rozhovoru mírně nervózní, poté již uvolněnější. Oční kontakt ne moc častý, Patrná nervozita z neznámého, co ji čeká.

5. Ludmila, 35 let, 2 děti

- V AD opakovaně, současný pobyt je již třetím pobytem v AD. Současný a předchozí pobyt ve stejném AD.
- Nejvyšší dosažené vzdělání: základní. V současné době nezaměstnaná.
- Pobírá dávky hmotné nouze: příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení.
- Při rozhovoru se několikrát dlouze odmlčela, oční kontakt byl přiměřený.
- U otázek, na které nedokázala odpovědět, komunikace doprovázena gesty a mimikou.
- Na některé otázky se snažila odpovědět velmi rychle, skákala tazateli do řeči.

4.4 Průběh výzkumu

Nejprve jsem oslovila potenciální respondenty. S respondenty, kteří dali svolení k rozhovoru, jsem si následně domluvila termín rozhovoru. Respondentům jsem ponechala volbu místa, kde se rozhovor uskuteční. Jedna respondentka zvolila kancelář v AD, ostatní respondenti zvolili domácí prostředí.

Respondenty jsem seznámila s tématem výzkumu i jeho cílem a také s ochrannou osobních údajů. Respondenty jsem upozornila na to, že rozhovor bude nahráván na diktafon. Seznámila jsem je také s pravděpodobnou délkou rozhovoru.

Průměrná délka rozhovorů byla 10 minut.

5 ANALÝZA ÚDAJŮ

Po doslovné transkripci rozhovorů (transkripce rozhovorů se všemi respondenty jsou k nahlédnutí v příloze P III) jsem získaná data zpracovávala pomocí otevřeného kódování.

Podle Hendla (2005, s. 247) dochází při otevřeném kódování k odhalení určitých témat, kterým se přiřazuje označení. Tato témata jsou nejprve na nízké úrovni abstrakce. Tato fáze vede k sestavení seznamu témat. Seznam je postupně tříděn, organizován, kombinován a doplňován. Témata se pak následně sdružují pod obecnější kategorie, které se nadále charakterizují, jde o proces tzv. dimenzionalizace, neboli přiřazování vlastností těmto kategoriím. Dle Hendla (2005, s. 247) *je důležité postupně navrhovat stále abstraktnější kategorie, protože abstraktní teorie pomáhají při návrhu teorie.*

Při zpracování dat v rozhovorech jsem přiřazovala kódy v těch místech odpovědi respondenta, která jsem považovala za důležitá a významná. V některých případech bylo kódem slovo nebo slovní spojení, v jiných celá věta či odstavec. Tyto kódy jsem následně uspořádala do tematických celků. Tyto celky jsem rozčlenila do podkategorií a kategorií. Příslušným kategoriím jsem v závěru přiřazovala jejich vlastnosti.

5.1 Kategorie

Výsledkem kódování jsou následující kategorie s přiřazenými kódy. Kategorie dělí rozhovor do několika základních témat, přesto i nadále jsou tato témata navzájem propojená.

1. Příčiny přijetí do AD

Práce, finance, hlídání dětí, výše nájemného, domácí násilí, rodina, pomoc, doba pronájmu.

2. Zaměstnanost

Flexibilita, zajištění dětí, výše úvazku, nevýhodnost, nemotivovanost, výdělek a dávky, délka platnosti smlouvy, odejmutí dávek, péče o děti, vzdělání a vzdělávání, rasová diskriminace, pobyt v azylovém domě.

3. Bytová problematika

Výše a počet kaucí, trvalý pobyt, příspěvek na bydlení, finance, čekací doba na přidělení bytu, startovací byty, nedostatek bytů, výše nájemného, rasová diskriminace.

4. Finance

Sociální dávky, částečný invalidní důchod, mimořádná okamžitá pomoc, mzda, nedostatečnost, zdravotní stav, problém s jinou národností, získat zaměstnání.

5. Systém

Nesoučinnost, nedůvěra, beznaděj, politická džungle, pravidla a zákony, nevýhodnost pro samoživitele, přerozdělení dávek, ocenění.

5.2 Interpretace jednotlivých kategorií

Nyní se zaměřím na interpretaci jednotlivých kategorií, které vyplynuly z výpovědí respondentů. V každé kategorii se pokusím vysvětlit jednotlivé kódy tak, aby korespondovaly s odpověďmi účastníků rozhovorů.

1. Příčiny přijetí do AD

Jednou z nejčastějších příčin, proč se dotazovaní respondenti ocitli v azylovém domě, je nemožnost obrátit se o pomoc na rodinu. Ať z důvodu vzdálenosti pobytu příbuzných, jejich věku či úmrtí. Azylový dům považují všichni respondenti za poslední možnost řešení jejich bytové situace.

Dalším důvodem vyhledání azylového domu byl nedostatek financí. U pana Filipa začaly problémy odchodem manželky. Přišel tím o možnost hlídání svého syna a zajištěné péče o něj. Aby se o syna mohl postarat, byl nucen se vzdát zaměstnání, čímž došlo k nižším příjmům a následné ztrátě bydlení. K nedostatečným financím se vyjádřila také paní Bára, která vypověděla: „*Našla jsem nějaký podnájem a prostě pak už jsem to neutáhla, zvyšovali nájemné. Takže jsem tady znovu*“. Paní Věra se v azylovém domě ocitla poté, co ji partner fyzicky napadl. Jako oběť domácího násilí pak neměla s dítětem kam jít. Paní Michaela jako příčinu nástupu do azylového domu označila neprodloužení smlouvy ve stávajícím bydlení.

2. Zaměstnanost

Z dotazovaných respondentů pracovala pouze paní Michaela, a to na dohodu o provedení práce. Ostatní respondenti byli v evidenci uchazečů o zaměstnání, paní Věra pobírala částečný invalidní důchod.

Příčinou ztráty zaměstnání u pana Filipa byl odchod manželky ze společné domácnosti a následná péče otce o syna. Důvodem ztráty zaměstnání u paní Věry bylo těhotenství. Ostatní respondenti byli v evidenci úřadu práce dlouhodobě a důvody ztráty zaměstnání neuvedli. Je možné předpokládat, že někteří z nich nikdy v pracovním poměru nebyli.

Nejvyšší dosažené vzdělání pana Filipa, paní Báry a paní Věry je získání výučního listu. Paní Michaela a Ludmila mají pouze základní vzdělání.

Získání zaměstnání je dle pana Filipa a Věry ovlivněno absencí hlídání dětí po dobu pracovní doby rodiče. Dle paní Věry *„by ostatní maminky šly velmi rády do práce, aby dětem mohly třeba víc dopřát, nebo z těch dávek se to fakt nedá utáhnout. Jenomže tady nemáte kam dát děti.“* V tom vidí největší problém nezaměstnanosti rodičů v azylových domech. Pan Filip si uvědomuje neslučitelnost zajištění péče o syna a časové flexibility požadované zaměstnavatelem. *„Protože většinou chtějí podnikatelé, aby lidi pracovali minimálně osm hodin, deset, dvanáct, přesčasy a aby byli, jak se říká flexibilní. Prostě zavolá, potřebuju, přijel kamion, okamžitě vyto (vyložit). A prostě nikdo mi ho (syna) nepohlídá, když jsme sami.“* Paní Bára dá raději přednost svým dětem, protože se jí *„nevyplatí ani vstávat, protože já si aspoň děti v klidu porychtuju a mám je v pořádku. Kdežto tak bysem byla uhoněná.“*

Paní Bára vidí problém zaměstnanosti uživatelů azylových domů ve špatně nastaveném systému. Dle ní se jim nevyplatí pracovat, *„protože když si vydělají nějakou korunu navíc, tak se jim to odečítá z toho, na co mají nárok jako takového a vlastně tím pádem není žádná motivace pracovat.“* Totéž potvrzuje paní Michaela: *„Co si vydělám, tak mně strhnou na dávkách, takže prostě já su furt na stejných penězách.“* Řešením by pro ni byla stálá pracovní smlouva. Přesto však paní Michaela dochází do zaměstnání, které jí nabídl azylový dům prostřednictvím sociálního podnikání. Motivací jí je skutečnost, že je mezi lidmi, a unikne z každodenního stereotypu. *„Takhle mám aspoň trošku změnu, i když jsem na tom prostě bita, tak tu změnu mám.“* (Michaela)

Motivace, která je pro paní Michaelu dostačující, však nestačí paní Báře. Byl jí nabídnut částečný úvazek, který ale odmítla z důvodu nízkého příjmu ve výši sociálních dávek, které nyní pobírá.

Paní Věra uvedla vlastní negativní zkušenost při hledání zaměstnání. Setkala se s odmítnutím poté, co potenciálnímu zaměstnavateli uvedla, že pobývá v azylovém domě a je romské národnosti.

Respondenti byli také dotazováni, zda někdy projeví zájem o zvýšení si své kvalifikace. Pan Filip se domnívá, že doděláním si maturitní zkoušky by jeho šanci na získání zaměstnání nezvýšilo: „*Je to zbytečné. Úplně zbytečné. Stejně bych nedostal zaměstnání.*“ Paní Bára by ráda pracovala jako kadeřnice, kterou je i vyučená, dodává ale, že vyšší vzdělání v tomto oboru ani není. Paní Michaela je nedoučená kuchařka a nabízený rekvalifikační počítačový kurz prostřednictvím úřadu práce odmítla. Po paní Ludmile požadoval úřad práce, aby si vybraný rekvalifikační kurz zcela nebo z poloviny uhradila. Paní však nabídku odmítla pro nedostatek financí. Paní Věru, ač je vyučena v oboru kuchař-číšník, zaujal kadeřnický kurz se zaměřením na pletení francouzských a afrických copánků. Toho se ale musela kvůli zhoršení svého zdravotního stavu vzdát.

3. Bytová problematika

U respondentů bylo zjištěno několik různých důvodů, proč nemohou najít vhodné bydlení. Především jde o nedostatek financí.

Pan Filip vidí příčinu v tom, že je pro přidělení příspěvku na bydlení podmínkou přihlášení k trvalému pobytu v bytě. Bez tohoto příspěvku by průměrnou výší nájmu nezvládl uhradit. Totéž uvádí paní Věra: „*Kdyby nebylo úřadu práce, aby mi přispívali na bydlení, tak bych nevyšla. Jako fakt bych asi nevyšla.*“

Paní Bára považuje za příčinu problémů v hledání bydlení svou finanční situaci, protože z dávek, které pobírá, není schopna našetřit na kauce ve výši dvou až třech nájmu dopředu. Se stejným problémem se setkala i paní Michaela, která je navíc obeznámena s novelou Občanského zákoníku, dle kterého může pronajímatel požadovat až šest měsíčních nájmu předem. Také Ludmila uvádí: „*Všude chtějí dva tři nájmy, přes realitku – to je to samé. Prostě nedá se natrefit na nájem, kde nemusím dát víc kaucí dopředu.*“

Paní Věře se nedaří najít bydlení pro její romský původ. Setkala se také s tím, že pronajímateli vadil počet dětí.

Respondenti se liší v otázce dostatečné nabídky volných bytů. Dle paní Michaely je nabídka bytů nedostatečná, realitní kanceláře požadují kauce a města mají byty stále obsazené. Totéž si myslí také paní Ludmila, která vidí řešení v navýšení počtu tzv. startovacích

bytů. Paní Věra vidí situaci jinak: „*Ono není málo bytů, jako máte ty startovací byty, potom ty městské byty, ale to je dlouhá čekací doba. Jako máte třeba pět roků. A kde budete? To budete jako pět roků chodit po azylových domech? S dětima? Co ty děcka zažily? Jenom prostě azylové domy. Jako já si myslím, že nabídka je tu dobrá, jenom prostě... cikány neberou, zase třeba vezmou bílého.*“

Paní Věra v odpovědi reflektuje svou zkušenost s bydlením v městském bytě, kdy se setkala s rasovou nesnášenlivostí sousedů.

Všichni oslovení respondenti byli v azylovém domě opakovaně. Pobyt v azylovém domě hodnotí pozitivně. Paní Bára využila pobyt v azylovém domě ke zklidnění svého psychického stavu a k nastartování se k řešení situace. Paní Bára doslova uvedla: „*já azylové domy vítám*“. Paní Michaela získala v azylovém domě zaměstnání.

4. Finance

Všichni respondenti byli poživateli sociálních dávek. A to jak dávek státní sociální podpory, tak dávek hmotné nouze. Jedna respondentka pobírala částečný invalidní důchod. Jedna dotazovaná pobírala mzdu za odpracované hodiny v rámci dohody o provedení práce.

Nejhůře svou finanční situaci vidí paní Věra. Nejvíce utrácí za bezlepkové potraviny pro sebe a syna. Kvůli svému zdravotnímu stavu užívá velké množství léků a také musí hradit léky a zdravotní péči synovi, který dosud není z důvodu jiné národnosti zdravotně pojištěn v České republice. Tyto výdaje pokrývá z části prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci. Za optimální výši svých příjmů považuje 18.000,- Kč. Paní si ale povzdechla, že se toho ale nikdy nedočká.

Rovněž ostatní respondenti by uvítali navýšení svých příjmů, jelikož je aktuální výše sociálních dávek nedostatečná. Paní Ludmila uvádí, že „*pokud člověk nemá práci a tak neexistuje, aby na těch sociálních dávkách mohl někdo vyžít*“.

Pan Filip si na výši dávek již zvykl, dokáže s nimi vyjít. Přesto však za optimální výši svých příjmů považuje částku 15.000,- Kč, ačkoli uvádí průměrný plat v České republice přes 25.000,-Kč: „*Patnáct mi stačí, protože já su skromný. Franta je taky skromný. Dokážu vařit z vody.*“ K navrhované částce dospěl pan Filip na základě vlastní zkušenosti z doby, kdy byl zaměstnán a současně pobíral částečný invalidní důchod.

Nedostatek financí se projevuje u respondentů také v nemožnosti dopřát svým dětem něco lepšího, „*aby jim nic nechybělo, abych jim mohla dopřát nějaké hračky, prostě tak aby byli na stejné úrovni jako spolužáci,*“ (Věra) „*aby matka mohla koupit těm dětem něco navíc, třeba jít s něma do zoologické zahrady, nebo já nevím, něco prostě takového bonusu*“ (Bára).

5. Systém

Příčinu své nepříznivé situace spatřuje paní Bára jednoznačně v politickém systému: „*Protože práce je málo, když je práce, tak je málo placená, a pokud nemáte práci a příjem, tak nemáte peníze a nemůžete si pořídít vůbec nic.*“ Jejím návrhem na změnu v systému bylo zvýšení pracovních příležitostí a lépe placených. Ocenila by „*nějaké takové sociální bydlení. To znamená bydlení, kde by se vám ten nájem libovolně nezvyšoval, ale měla byste ho pevně určený.*“ Uvítala by také navýšení současných sociálních dávek a zvýhodnění pracujících, kteří pobírají sociální dávky. Těm by sociální dávky zůstávaly jako ocenění za snahu.

Tíživá situace paní Michaely je dle ní způsobena politikou státu. Problém vidí v nízkých příjmech a nemožnosti získat bydlení. Řešení vidí ve finančním zvýhodnění matek s dětmi oproti těm, kteří pracovat nechtějí.

Paní Ludmila vidí příčiny v různých oblastech, které více nespecifikovala. Únik ze své tíživé finanční situace vidí v nelegální práci „na černo“. Je si ale vědoma postihu v případě, že toho bude odhaleno. Politický systém by měl dle ní rozdělit finance tam, kde jsou potřeba a zajistit více sociálních bytů.

Paní Věra pozoruje nesolidarititu výše postavených politiků, kteří vydělávají neúměrně vysoké platy oproti ostatním lidem, a navrhuje českým politikům vyzkoušet si pobyt v azylovém domě se stejnými příjmy, jako má ona sama. Přála by si, aby se změnil pohled na lidi. Je si však vědoma nutnosti pravidel, aby lidé systém nezneužívali.

Pan Filip se potýkal s nesoučinností systému. Setkal se s tím, že když osaměl s čtyřletým synem, nebylo mu umožněno přijmout syna do mateřské školy v místě zaměstnání. Překážkou bylo trvalé bydliště mimo spádovou oblast školky. „*Ten systém je zavedený na to, že prostě může chodit do školky v této obci jenom ten, kdo tam má trvalý pobyt. Protože je tam málo míst.*“ Protože neměl jak zajistit dítě, musel se zaměstnání vzdát. Za-

jištění řádné péče syna považuje za stále přetrvávající problém a to až do navršení 15 let, neboť samotný pobyt dítěte bez dozoru není v azylových domech tolerován.

Pan Filip si myslí, že současný politický systém: „*o rodině jenom mluví, ale rodina již není základ státu, jak tomu bylo dřív*“. Problém vidí také v tom, že jsou v některých případech děti odebírány a umisťovány do dětských domovů, „*protože mama zůstane sama, někdy ají otec, a prostě to nezvládnou finančně, protože taky těch azylových domů není hodně, to znamená, že se tam všichni nevlezou, a pokud neseženou podnájem, který je s trvalým pobytem, tak prostě a pořád to hoří na tom trvalém pobytu, tak nedostanou žádné peníze.*“ V zákonech a politice vidí džungli. Únik ze své situace vidí v seznámení se s partnerkou, nejlépe s bytem, necítil by se poté tak sám v té džungli, co podle něj tady je. Stát by měl dle něj více finančně podporovat rodiny a rozdělit dotace přiznané dětem v dětských domovech nebo azylových domech mezi tyto potřebné rodiny. Náklady státu na výchovu jednoho dítěte v dětském domově jsou několikanásobně vyšší než výchova dítěte v jeho biologické rodině.

6 HONOCENÍ POMOCÍ FAKTORŮ

Následující faktory jsou konkrétní kódy v rozhovorech respondentů. Představují osoby, věci či okolnosti, které jsou respondentovi v hledání zaměstnání, hledání bydlení a řešení jeho nepříznivé situace překážkou či zábranou. Tyto faktory tak mohou ovlivnit či přímo ovlivňují vztah, postoj a motivaci k řešení jeho situace a to buď pozitivně, nebo negativně.

<u>POZITIVNÍ FAKTORY</u>	<u>NEGATIVNÍ FAKTORY</u>
Azylové domy	Hlídaní a zajištění dětí
Získání práce	Výdělek a dávky
Dávky	Kauce
	Nedostatek bytů

Z výše uvedené tabulky je patrný rozdíl mezi pozitivními a negativními faktory. Přičemž negativních faktorů je více než těch pozitivních. Faktory ať už pozitivní nebo negativní jsou vzájemně propojeny.

Z pozitivních faktorů má podíl na řešení situace dotazovaných existence azylových domů. V azylových domech vidí *pomoc*, respondenti uvádí, že jim, ale i jejich dětem azylový dům poskytl psychickou podporu. Vzhledem k tomu, že všichni respondenti byli v AD opakovaně, lze předpokládat, že v azylových domech vidí určité východisko z jejich situace. Vědí, kde se jim dostane pomoci v případě ztráty bydlení. Příkladem může být pan Filip, který využil pomoci AD již pětkrát.

Jedním z dalších pozitiv je také to, že azylový dům poskytl jedné respondentce zaměstnání. Uvítala by však *práci na stálo*. Ostatní respondenti vidí v nalezení zaměstnání východisko z jejich situace. Výdělek by jim pomohl k získání bydlení. Respondenti se však rozcházejí ve výši výdělku, který by podle nich dostatečně pokryl jejich výdaje na bydlení a živobytí. „*Pokud bych vydělal hodně*“ (Filip) Za dostatečný považují příjem v rozmezí 15 – 18 tisíc korun.

Z rozhovorů vyplynulo, že všichni respondenti jsou poživateli *dávek SSP a HN*. Dle respondentů se z dávek *nedá vyžít*. Výši dávek hodnotí jako nedostatečnou. „*Ten stát by*

mohl něco přidat, protože ty matky s dětima z těch dávek nezvládají.“ (Věra) Negativně také hodnotí to, že v případě přivýdělku o část dávek přichází. *„To co si vydělám, tak mě strhnou na dávkách, takže já su furt na stejných penězách.*“ (Michaela) Na druhou stranu si však uvědomují, že bez pomoci státu by svou situaci nezvládli. *„Kdyby nemýlo úřadu práce, aby mi nepřispívali na bydlení, tak bych nevyšla. Jako fakt bych asi nevyšla.*“ (Věra) Stát respondentům pomáhá v nečekaných, mimořádných situacích způsobených například nepříznivým zdravotním stavem, kdy je potřebným poskytována jednorázová dávka mimořádné okamžité pomoci. Nutno je také dodat, že všichni respondenti pobírají dávku HN doplatek na bydlení. Bez této pomoci státu by paradoxně neměli dostatek financí ani na úhradu pobytu v azylovém domě.

Hlídaní a zajištění péče o děti hodnotí respondenti jako největší bariéru v hledání zaměstnání. Zaměstnavatele po svých zaměstnancích požadují, *„aby pracovali minimálně 8, 10, 12 hodin, přesčasy a aby byli, jak se říká flexibilní.*“ (Filip). Toto však respondenti díky péči o děti nemohou splnit. Dá se tedy říct, že děti jsou negativním faktorem pro své rodiče při hledání zaměstnání. Což je dáno také tím, že zaměstnavatelé nenabízí dostatek pracovních míst na poloviční či zkrácené úvazky, které by byly dostatečně finančně ohodnocené.

Negativními faktory při hledání bydlení je dle respondentů požadavek a výše *kauce a nedostatek bytů*. Respondenti se setkali s požadavkem kauce ve výši 2-3 nájmu. Bydlení v podnájmu se tak pro ně stává nedosažitelným, *„protože nejsem schopna z těchto příspěvků a přídavek a toho životního minima našetřit na kauci.*“ (Bára). Respondenti se domnívají, že nabídka byt není dostatečná, městské byty jsou plně obsazené a respondenti se setkali s dlouhými čekacími dobami na přidělení bytu. Startovacích bytů, které by respondentům pomohly vyřešit jejich situaci, je málo.

7 SUMARIZACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Za hlavní cíl svého výzkumu jsme si stanovila postihnout míru dopadu legislativy na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi, tak jak je vnímána samotnými uživateli. Na základě rozhovorů lze shrnout výsledky následovně:

Příčinami nástupu do azylových domů pro rodiče s dětmi je jednoznačně ztráta bydlení v důsledku nedostatku financí a s tím související neprodloužení nájemní smlouvy. V neposlední řadě je příčinou vyhledání azylového domu domácí násilí. Ubytování v azylovém domě vidí respondenti jako poslední možnost v řešení jejich nepříznivé situace.

Z rozhovorů vyplynulo, že všichni respondenti pobírají dávky státní sociální podpory a hmotné nouze přestože mají i jiné příjmy, jimiž je částečný invalidní důchod nebo mzda za dohodu o provedení práce. Respondenti považují dávky SP a HN za nedostatečné, dle respondentů se z nich nedá vyžít. Výše dávek jim nestačí na pokrytí výdajů spojených především s potřebami dětí. Respondenti jsou na výplatě dávek v podstatě závislí, především na dávce hmotné nouze, doplatku na bydlení. Bez něj by nebyli schopni uhradit náklady spojené s bydlením v azylovém domě. Respondenti poukazují také na to, že pobírání dávek není zohledňováno při získání přivýdělku, kdy je jim výplata dávek pozastavena nebo ponížena o výplatu z přivýdělku. Dotazovaní se domnívají, že výše minimální mzdy je na úrovni výše pobíraných dávek. Pozitivně však hodnotí, že stát jim pomůže v případě mimořádné události jako je např. úhrada poskytnuté lékařské péče dítěti, které je jiné národnosti.

Z výpovědí respondentů je patrná jakási beznaděj. Respondenti jsou si vědomi, že zaměstnání potřebují, aby si zajistili lepší život, ale protože jsou samoživitelé, naráží na mnoho překážek. Snahou všech respondentů je najít si vhodné zaměstnání. V jeho nalezení vidí zvýšení svých příjmů a mít tak dostatek financí k nalezení pronájmu nebo pro zajištění lepšího života dětem a nebýt tak závislí na sociálních dávkách. Pouze jediná respondentka skutečně pracuje a to na dohodu o provedení práce. V docházení do zaměstnání vidí narušení každodenního stereotypu a kontakt s lidmi. Přivítala by však stálejší a jistější zaměstnání. Ostatní respondenti spíše uvádí, že za současných podmínek se jim nevyplatí docházet do zaměstnání. Jako důvod uvádí, že díky péči o děti nemohou pracovat na směny a být časově flexibilní a také to, že výše výdělku by byla téměř shodná s výší pobíraných sociál-

ních dávek. Respondenti také uvádí, že při docházce do zaměstnání by nestíhali řádně pečovat o děti, byli by uhonění. Při hledání zaměstnání narazili respondenti na různé bariéry, pro které nebyli přijati do zaměstnání. Setkali se s odmítnutím z důvodu péče o více dětí, pobytu v AD a dokonce i z rasových důvodů.

Mezi příčiny nemožnosti získat vlastní bydlení uvádí respondenti nedostatek financí na úhradu kauce ve výši dvou až tří nájmů, které je často nutné složit při pronájmu bytu, přičemž nový občanský zákoník připouští kauci ve výši až šesti nájmů. Další příčinu vidí respondenti v nedostatku vhodných bytů pro pronájem, dlouhé čekací doby na přidělení městského bytu. Respondenti se také domnívají, že je nedostatečná nabídka tzv. startovacích bytů. Jedna respondentka se při hledání vlastního bydlení setkala s rasovou diskriminací.

ZÁVĚR

Realizovaný výzkum byl zaměřený na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi a jejich snahu řešit nepříznivou sociální situaci ve, které se nachází. Centrální idea výzkumného záměru byla zaměřena na míru dopadu legislativy na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi, tak jak je vnímána samotnými uživateli.

Výsledky výzkumu potvrdily předpoklad formulovaný v teoretické části diplomové práce, a sice že uživatelé azylových domů pro rodiče s dětmi a především osamělí rodiče se při řešení své nepříznivé situace potýkají s mnoha problémy, které vyplývají z legislativy České republiky. Respondenti se ocitají v začarovaném kruhu, ze kterého je pro ně těžké se dostat. V cestě za zaměstnáním je limituje péče o děti. Ta je nutí hledat zaměstnání na částečné úvazky a to i proto, že pokud mají vyšší vzdělání než základní, jsou často vyučeni v oboru, jehož výkon je spojen se směnným provozem. S výší pracovních úvazků jde ruku v ruce výše vyplácené mzdy, která je často jen o pár stokorun vyšší než pobírané dávky. Nízké příjmy jsou poté příčinou toho, že respondenti nemají dostatek financí na pronájem bytu, proto jsou nuceni vyhledat azylové domy. I zde však nemají dostatek financí a nájem v azylových domech mají převážně hrazen dávkami hmotné nouze.

Zajímavostí je, že kromě jedné respondentky, nikdo z dotazovaných nezmínil, že by se potýkal s dluhy nebo předlužeností.

Respondenti v rozhovorech navrhují změny, které by vedly ke zlepšení současného stavu. Řešení nedostatku financí vidí v navýšení dávek státní sociální podpory a hmotné nouze, lépe placená pracovní místa a dostatek pracovních příležitostí. Navrhují upřednostnit rodiny s dětmi před lidmi, kteří vůbec pracovat nechtějí. Bytovou problematiku by vyřešili výstavbou sociálních bytů, tedy bytů, kde by se nezvyšovalo libovolně nájemné.

Výsledky výzkumu jsou ve shodě s teoretickými předpoklady míry dopadu legislativy na uživatele azylových domů pro rodiče s dětmi. Z výsledků výzkumu vychází několik konkrétních doporučení, která lze ověřit pouze v praxi. Praxe se liší od zjištěných doporučení, která mohou odkazovat na ideální stav než na reálné možnosti.

Závěrečná doporučení lze shrnout následovně:

1. S péčí o děti mohou rodičům pomoci školská zařízení. Zde je vhodné změnit podmínky přijetí do předškolních zařízení a to především odstranit podmínku trvalého bydliště v místě působení předškolního zařízení.
2. Problém se zaměstnáváním rodičů samoživitelů nebo méně kvalifikovaných osob lze řešit prostřednictvím kratších pracovních úvazků, kdy na jednu pozici lze zaměstnat 2 osoby na poloviční úvazek. Zvýšení minimální mzdy tak, aby její výše byla vyšší oproti pobíraným sociálním dávkám. Navýšení minimální mzdy může být poté silným motivačním prvkem pro hledání zaměstnání. Dále doporučuji podporovat obce nebo neziskové organizace při zahájení sociálního podnikání. Sociální podniky představují velký potenciál v zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných, matek s dětmi či jinak sociálně znevýhodněných osob.
3. Sociální (prostupné) bydlení jako řešení bytové problematiky. Podmínkou využití sociálního bydlení je spolupráce se sociálními (terénními) pracovníky obcí nebo místních neziskových organizací. Bydlení je odstupňováno (jak kvalitou či kategorií bydlení, tak výší nájemného), přičemž není podmínkou projít všemi stupni a v případě selhání nájemníka je nájemníkovi nabídnut nižší stupeň bydlení.

Na závěr je nutné podotknout, že míra dopadu legislativy na jedince je značně ovlivněna subjektivními pocity každého jedince. Nicméně nelze popřít, že jisté negativní působení legislativy na jedince lze zaznamenat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Český statistický úřad: Výsledky sčítání bezdomovců. [online]. [cit. 2014-04-09].
Dostupné z:
http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/vysledky_scitani_bezdomovcu
- [2] DAVIDOVÁ, Ivana, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEGA. *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*. Vyd. 1. Ostrava: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 150 s. ISBN 978-80-7368-628-4.
- [3] FITZPATRICK, Suzanne, Peter KEMP a Susanne KLINKER. *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-866-2515-X.
- [4] HAMPL, Petr, 2013 „Jak ožebračit chudé“. Lidové noviny, roč. XXVI, č. 70
- [5] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
- [6] HŮLOVÁ, Kateřina. 2013. *Předlužení*. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 428 – 430. ISBN 978-80-262-0366-7.
- [7] Charita sv. Anežky Otrokovice: Nový domov Otrokovice. (text vytvořen autorkou práce pro potřeby Charity sv. Anežky Otrokovice) [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: www.otrokovice.charita.cz
- [8] Ipodnikatel: O podnikání obecně. [online]. 2011 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/O-podnikani-obecne/socialni-podnikani.html>
- [9] KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 158 s. ISBN 80-864-2941-5.
- [10] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-833
- [11] KURKOVÁ, Gabriela a Petra FRANCOVÁ. *Manuál: jak založit sociální podnik*. Praha: P3 - People, Planet, Profit, 2012. ISBN 978-802-6040-422.
- [12] LINDOVSKÁ, Eliška, 2013 „Způsoby zvládnání obtížných situací v kontextu bezdomovectví.“ *Sociální práce/Sociálna práca* 13 (4): 110 – 124.

- [13] LUX, Martin. *Bydlení věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Slon, 2002, 287 s. ISBN 80-864-2912-1.
- [14] LUX, Martin, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEGA. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*. Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. ISBN 978-80-7330-176-7.
- [15] MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 175 s. ISBN 978-80-262-0090-1.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-736-7002-X.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3673-314.
- [18] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [19] NAVRÁTILOVÁ, Jitka. 2013. *Azylové domy pro matky s dětmi*. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 428 – 430. ISBN 978-80-262-0366-7
- [20] RYŠAVÝ, Ivan. *Prostupné bydlení: Zpod mostu až do slušného nájemního bytu*, 2011. Dostupné na WWW: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/prostupne-bydleni-zpod-mostu-az-do-slusneho-najemniho-bytu> [on line] [1. 2. 2014]
- [21] SIROVÁTKA, Tomáš, Ondřej HORA. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 2008, 330 s. ISBN 978-80-7326-140.
- [22] SIROTVÁTKA, Tomáš, 2000. „Sociální dávky a jejich příjemci: na „sociální trampolíně“, nebo ve slepé uličce?“. *Sociologický časopis*, roč. 36, č. 2, s. 181 – 199.
- [23] ŠŤASTNÁ, Jaroslava. 2013. *Sociální podnikání*. In MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 428 – 430. ISBN 978-80-262-0366-7

- [24] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [25] VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
- [26] VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 339 s. ISBN 978-802-4622-095.
- [27] VÍTOVÁ, Marcela. 2011. Jsem klíčový pracovník. In Kolektiv autorů. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 1. vyd. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, s. 115 - 124. ISBN 978-809-0466-814.
- [28] Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.
- [29] WHEELER, Corinne A. *The Needs and Challenges of Homeless Families with Children as Perceived by Homeless-service Agencies*, ProQuest, 2006, 175 s. ISBN 9780542847950.
- [30] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- [31] Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- [32] Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AD azylový dům

ČID částečný invalidní důchod

ČR Česká republika

HN hmotná nouze

NDO Nový domov Otrokovice

SSP státní sociální podpora

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Slovník základních pojmů

Příloha 2 Rešerše

Příloha 3 Transkripce rozhovorů

PŘÍLOHA P I: SLOVNÍK ZÁKLADNÍCH POJMŮ

- **Bezdomovectví** – označuje situaci bezprostřední nouze, v níž se ocitá člověk bez trvalého domova.
- **Osamělý rodič** – Osamělými se rozumějí neprovdané, ovdovělé nebo rozvedené ženy, svobodní, ovdovělí nebo rozvedení muži a ženy i muži osamělí z jiných vážných důvodů, nežijí-li s druhem, popřípadě s družkou.
- **Uživatel** – Uživatelem sociální služby může být kdokoliv, kdo vstoupí do smluvního vztahu s poskytovatelem sociální služby, jehož obsahem je zabezpečení těch činností, které popisuje zákon o sociálních službách.
- **Sociální podnik** – Sociální podnik je součástí sociální politiky státu, která usiluje o začlenění do společnosti a podporu lidí nějakým způsobem znevýhodněných na trhu práce.
- **Sociální bydlení** – sociální bydlení jako jakékoli bydlení, k jehož výstavbě či provozu bylo v nějaké míře použito veřejných prostředků (patří sem tedy i vlastnické a soukromé nájemní bydlení, využívající za stanovených podmínek podporu z veřejných prostředků).
- **Azylový dům pro rodiče s dětmi** – Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba obsahuje poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při prosazování práv a zájmů, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Služba se poskytuje za úplatu.

PŘÍLOHA P II: REŠERŠE

1. **DAVIDOVÁ, Ivana, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEGA.** *Metodická příručka pro sociální kurátory a metodiky sociální prevence: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR.* Vyd. 1. Ostrava: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 150 s. ISBN 978-80-7368-628-4.

Metodická příručka je určena především sociálním kurátorům a metodikům sociální prevence. Cílem publikace je seznámit čtenáře s metodickým vymezením práce sociálních kurátorů a metodiků sociální prevence, a to jak v teoretické rovině, tak v rovině praktických doporučení jednotlivých postupů a konkrétních způsobů práce.

2. **FITZPATRICK, Suzanne, Peter KEMP a Susanne KLINKER.** *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie.* Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-866-2515-X.

Kniha shrnuje výsledky výzkumu prováděného v celé Velké Británii v posledním desetiletí. Studie upozorňuje na klíčová témata a tendence, které se projevily v průběhu výzkumu a identifikuje mezery, rozpory a nesrovnalosti současných důkazů v oblasti bezdomovství.

3. **HENDL, Jan.** *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.* Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

Kniha ukazuje, z jakých zdrojů metody kvalitativního výzkumu vycházejí, a představuje hlavní výzkumné plány užívané v této oblasti. Popisuje kvalitativní metody sběru dat, jejich kódování, vyhodnocování a interpretaci. Pozornost věnuje i počítačovým nástrojům sloužícím kvalitativnímu výzkumu, psaní zprávy o výzkumu a hodnocení jeho kvality.

4. **KELLER, Jan.** *Soumrak sociálního státu.* Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 158 s. ISBN 80-864-2941-5.

Kniha je kritickým pojednáním o dnešní situaci sociálního státu a o jeho perspektivách v prostředí globalizované ekonomiky. Autor dokumentuje, nakolik globalizace zužuje prostor pro řešení interních problémů sociálního státu, jako je stárnutí populace, změny na úrovni rodiny a změny na trhu práce. Na příkladu vývoje v jednotlivých evropských zemích ukazuje, jakým způsobem reagují na tyto tlaky různé typy

sociálního státu. Kriticky se zabývá řadou návrhů na to, jak prohlubující se krizi sociálního státu řešit.

- 5. Kolektiv autorů. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 1. vyd. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011, 870 s. ISBN 978-809-0466-814.**

Cílem knihy je zpracovat problematiku individuálního plánování z různých úhlů pohledů a osvětlit základní nejasnosti. Je praktickým pomocníkem všech, kteří jsou v každodenním kontaktu s uživateli služeb. Mj. se zabývá legislativou, metodami a procesy individuálního plánování, lidskými potřebami a právy, rolemi klíčových pracovníků i specifiky individuálního plánování v některých typech služeb.

- 6. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-833**

Publikace podává komplexní pohled na historii i současnost sociální pedagogiky u nás i v zahraničí. Seznamuje s jejími metodologickými východisky a charakterizuje ji jako vědní disciplínu i jako frekventovaný studijní obor. Dále se věnuje problematice sociálního prostředí, škole a výchovným institucím z pohledu sociální pedagogiky, sociálně pedagogické komunikaci, aktuálním možnostem oboru při pomoci v nejrůznějších životních situacích, otázkám multikulturního soužití a celé šíři sociálně výchovného působení v terénu.

- 7. KURKOVÁ, Gabriela a Petra FRANCOVÁ. *Manuál: jak založit sociální podnik*. Praha: P3 - People, Planet, Profit, 2012. ISBN 978-802-6040-422.**

Manuál je praktickým a stručným návodem, co kdy jak a proč mají dělat lidé, kteří se rozhodli založit sociální podnik. Součástí manuálu je také stručný návod na sestavení podnikatelského plánu.

- 8. LUX, Martin. *Bydlení věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Slon, 2002, 287 s. ISBN 80-864-2912-1.**

Studie analyzující finanční dostupnost bydlení u nás a v EU, popisující systémy sociálního bydlení a příspěvků na bydlení v zemích EU a dalších vyspělých zemích., srovnávající dráhy bydlení v ČR a vybraných zemích EU.

- 9. LUX, Martin, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEKA. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR.* Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010. ISBN 978-80-7330-176-7.**

Studie se zabývá analýzou dostupnosti bydlení pro sociálně vyloučené v ČR na základě zkušeností neziskových organizací a případových studií. Ve studii jsou rovněž diskutovány různé nástroje veřejné politiky vedoucí ke snížení sociálního vyloučení v souvislosti s bydlením používané v zahraničí. Cílem studie je navrhnout možné nástroje vedoucí ke zvýšení dostupnosti bydlení pro lidi ohrožené sociálním vyloučením v ČR.

- 10. MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 175 s. ISBN 978-80-262-0090-1.**

Publikace zkoumá bezdomovectví jednotlivců v České republice, definuje ho a uvádí jeho příčiny a specifika. Bezdomovectví pojímá jako souhrn patologických jevů, tj. nezaměstnanosti, závislosti, psychické poruchy, rozpadu rodiny apod., a dává ho do psychologických souvislostí, jako je adaptace člověka na dlouhodobý stres v různých vývojových etapách života.

- 11. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 576 s. ISBN 978-80-262-0366-7.**

Knihy přináší přes 200 hesel ze všech oblastí sociální práce a je postavena na interakčním pojetí sociální práce. Jedinečnost sociální práce spočívá v tom, že operuje v poli mezi klientem a jeho sociálním prostředím.

- 12. MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-736-7002-X.**

V této knize jsou základní informace o nejrůznějších skupinách, s nimiž se sociální pracovník ve své praxi setkává, a o metodách práce s nimi. Zahrnuty jsou zneužívané, týrané a zanedbávané děti a jejich rodiny; rodiny s jedním rodičem, v rozvodu a mnoho problémové; nezaměstnaní; bezdomovci; uprchlíci; duševně nemocní; lidé s mentálním nebo tělesným postižením; ženy, které se prostituují; riziková mládež;

pachatelé trestné činnosti a práce v rámci probační a mediační služby; staří lidé a umírající.

- 13. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3673-314.**

První ucelená česká učebnice dynamicky se rozvíjejícího oboru seznamuje se základními principy a moderními metodami sociální práce. Shrnuje historický vývoj oboru a představuje současné významné teorie a modely. Podrobně se věnuje jednotlivým postupům, např. prevenci, poradenství, krizové intervenci, práci s rodinou, skupinou, komunitou a dobrovolníky aj.

- 14. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.**

Publikace představuje v ucelené formě historické kořeny, vývoj a současnou podobu kvalitativního přístupu v psychologii. Kromě hlavních myšlenkových proudů, z nichž moderní kvalitativní přístup v Evropě čerpá (zejména hermeneutika a fenomenologie), jsou čtenářům představeni také významní myslitelé 19. a 20. století, mající podíl na rozvoji tohoto přístupu ve vědě. Zvláštní pozornost je věnována domácím autorům a jejich přínosu pro psychologii jako vědu. Část knihy je věnována jednotlivým metodám a metodologickým zásadám při aplikaci kvalitativního přístupu (včetně etických zásad) v psychologickém výzkumu.

- 15. SIROVÁTKA, Tomáš, Ondřej HORA. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 2008, 330 s. ISBN 978-80-7326-140.**

Knihy se zabývá problémy a dilematy, jež řeší v současné době české rodiny ve sféře domácností a péče o děti na straně jedné, a ve sféře zaměstnání na straně druhé, jakož i důsledky, jež tyto problémy přinášejí pro celou společnost.

- 16. Sociologický časopis**

Recenzovaný vědecký časopis publikující původní příspěvky k poznání společnosti od českých i zahraničních autorů. Vychází od roku 1965. Časopis přináší stati zabývající se otázkami teoretické sociologie, články zkoumající transformační jevy a sociální procesy probíhající v postkomunistických společnostech, přehledové články zpracovávající vývoj v široké paletě oborů sociologie a příbuzných sociálních

věd, informace ze sociologických výzkumů, metodologické statě, eseje, materiály k dějinám české sociologie, vynikající studentské práce, recenze české i světové sociologické produkce, anotace odborné literatury, informace o dění v sociologické obci, zprávy z konferencí, polemické příspěvky, kulaté stoly věnované sebereflexi české sociologie, a také dokumenty, jež nesměly být publikovány z různých důvodů v minulosti. Každá stat' je opatřena anglickým abstraktem.

ISSN0038-0288(Print)

ISSN 2336-128X (Online)

17. ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Praktická příručka provází čtenáře výzkumem od prvního nápadu až k sepsání výzkumné zprávy. První část věnuje autor základním metodologickým otázkám kvalitativního výzkumu, v dalších kapitolách se zabývá vlastním průběhem výzkumu, který postupuje od návrhu projektu přes sběr dat k analýze a sepsání výzkumné zprávy. Kniha probírá použití základních metod, jako jsou zakotvená teorie, případová studie či biografie. Analýze, jako nejnáročnější části výzkumu, je věnován největší prostor. Další část se zabývá pěti kvalitativními pedagogickými výzkumy, které byly nedávno realizovány v ČR. Ty mají dát čtenáři představu, jak výzkum vypadá v praxi.

18. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

Kniha seznamuje se základními pojmy psychopatologie, s pojetím normy a příčinami vzniku odchylek v oblasti psychiky, jejich diagnostice a terapii. Druhá část je věnována složitému vztahu mezi tělesným onemocněním a psychikou člověka, a psychologii handicapu. Třetí část podává přehled hlavních typů duševních onemocnění a poruch chování. Závěr knihy přináší originální přehled poznatků o dopadech negativních sociálních jevů na psychiku člověka: o problematice dysfunkce rodin, o sociokulturním handicapu, o nezaměstnanosti a bezdomovectví i psychologických aspektech kriminality a pobytu ve vězení.

- 19. VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 339 s. ISBN 978-802-4622-095.**

Knihy přináší informaci o těch, kteří ztratili své zázemí nebo je dokonce nikdy nezískali. Je o jejich životě na ulici i před ním, o jejich přístupu k různým problémům, s nimiž se museli vypořádat - a leckdy se jim to ani nepodařilo. Kniha dále popisuje návrat z ulice zpět do společnosti a obtíže, které je nutno překonat, aby to bylo vůbec možné.

- 20. Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.**

Vyhláška stanovuje obsah základních činností u jednotlivých druhů sociálních služeb a maximální ceny za služby.

- 21. WHEELER, Corinne A. *The Needs and Challenges of Homeless Families with Children as Perceived by Homeless-service Agencies*, ProQuest, 2006, 175 s. ISBN 9780542847950.**

Studie popisuje, jak pracovníci služeb pomáhajících lidem bez domova vnímají problémy, jímž čelí rodiny s dětmi bez domova. Poukazuje na rozdíly v jejich chápání a interpretaci veřejného pořádku jako lokální aplikace priorit a činnostech v pomoci rodinám, které jsou bez domova.

- 22. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.**

Zákoník má tři tisíce paragrafů a je rozdělen do pěti částí. První část tvoří předmět úpravy zákona, druhá se zabývá rodinným právem, třetí určuje absolutní majetková práva, čtvrtá majetková práva relativní, pátou částí jsou závěrečná ustanovení.

- 23. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.**

Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. Zákon dále upravuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, pokud vykonává činnost v sociálních

službách nebo podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, u poskytovatelů zdravotních služeb, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních.

24. Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

Exekuční řád patří do práva veřejného a zabývá se činností soudních exekutorů. První část definuje exekutora a jeho činnost, způsoby provedení exekuce, náklady exekuce, odměnu exekutora, samosprávu exekutorů a centrální evidenci exekucí. Druhá část a dále až devatenáctá část se postupně zabývají změnami obchodního zákoníku, zákona o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, občanského soudního řádu, zákona o bankách, živnostenského zákona, zákona o notářích, zákona o advokacii, zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem, zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí, zákona o veřejných dražbách a zákona o daních z příjmů. Přílohy pak obsahují otisk razítka a pečetidla exekutora.

PŘÍLOHA P III: TRANSKRIPCE ROZHovorŮ

Rozhovor č. 1 s panem Filipem

Tak já se zeptám na Váš věk.

Takže věk, takže ehm, 52.

Máte jednoho, že?

Áno, 8.

Kolikátý pobyt je to Váš, v azylovém domě?

Pátý.

Pátý pobyt?

A už jsme tady jak doma (smích)

A vy teda nepracujete?

Nee

A pobíráte teda nějaké dávky?

Jenom, jenom dávky, nic víc.

A může se zeptat jaké?

Tož sociální, jako ehm doplatek do životního minima, tak prakticky životní minim bereme, společně, jo, životní minimum, plus ehm příspěvek na bydlení

Doplatek na bydlení?

No, doplatek na bydlení, no a zbytek doplácím já, že.

Tak nemáte tady trvalé bydliště.

Nee

Takže doplatek. A přídavek na malého.

Noo, a přídavky, no

Co bylo příčinou, že jste se ocitli v azylovém domě?

Ztráta, ztráta práce, financí, bydlení.

A co by pomohlo tomu, abyste vůbec do azylového domu nešel, tenkrát, když jste se poprvé ocitl...

A bych měl hlídání pro Frantu. Neměl ho kdo hlídat. Jedině, že bych ho dal do domova. A bych moh pokračovat v práci. Neměl kdo ho hlídat.

A na rodinu jste se obrátil?

Noo, rodina byla jenom babička a ta nemohla. Nikoho jiného nemám. Už. Nepočítám sestru, protože to už je konec dávno.

Myslíte si, že vlastně to, že jste se ocitl v té tíživé životní situaci, bylo zapříčiněno právě tím systémem, politickým u nás? Nebo nějakými jinými okolnostmi?

No (přemýšlí) ono, ono je to těžké, ono je to všechno dohromady. Všechno dohromady, prakticky. Ee, podle mě je to zapříčiněno tím, že prakticky. Manželka odešla, že. To byl první. Teďka neměl jsem hlídání. Do školky. Neměl jsem. Nechtěli mi ho umístit do školky, protože měl trvalý pobyt někde jinde. Takže jsem nemohl chodit, chodit do té práce. Řekli mi, že pokud, pokud. Já jsem měl tehdy trvalý pobyt v Bystřici pod Hostýnem. Jenže do Bystřice jsem se nemohl odstěhovat, protože jsem neměl peníze. Tam na nájem. Jo, tam by ho museli vzít do školky, ale zas je podmínka, že já bych musel pracovat, jenomže já jsem měl práci v Malenovicích. A jak jezdit z Malenovic a toto. Nemám šanci. A ještě jsem dělal na směny. Takže prakticky systémově, aji aji toto, je to tak půl na půl. No, kdyby mě ho vzali do školky, jenomže ten systém je zavedený na to, že prostě může chodit do školky v této obci jenom ten, kdo tam má trvalý pobyt. Protože je tam málo míst.

Proč si myslíte, že lidi v azylovém domě většinou nepracují?

Nemají hlídání pro děti. To si myslím já. Protože většinou chtějí podnikatelé, aby lidi pracovali minimálně 8 hodin, 10, 12, přesčas a aby byli, aby byli, jak se říká,

Flexibilní, to myslíte?

Flexibilní, áno, áno, prostě zavolám, potřebuju. Přijel kamióň, okamžitě vyto. A prostě nikdo mi ho nepohlídá, když jsme sami. Jako teď by mohl sám být, jako když jsme bývali sami. Jo. Řeknu, do tří hodin tady budeš. Nejdeš a je. Jo jenomže je to těžké. A montáž taky, by byl... A ještě zdravotní stav.

Já jsem se zapomněla zeptat jaké je vaše vzdělání?

Jo, to je stolař.

Takže vyučený.

Vyučený. Stolař no.

Uvažoval jste někdy, že byste si doplnil vzdělání? Třeba maturitu?

Ne, zbytečné. Stejně bych nedostal zaměstnání. Úplně zbytečné.

Když říkáte, že je to zbytečné. Tak myslíte si, že je vůbec výhodné pro Vás pracovat v té Vaší situaci?

Výhodné pracovat, pokud bych získal, tak jak jsem já měl, předtím. Práci ve stolárně, tak to jsem si vydělal těch 16 tisíc a tak dál, takže i kdybych, i kdybych. Aj když jsem já dělal, ehm, to hlídání, tak jsem měl 11, protože jsem měl hodně směn, jenomže Fandu hlídala bývalá manželka, že jo, protože byla doma. Protože měl tehdy dva roky, tři roky, rok, takže to šlo, tak já jsem si vydělal těch 11 tisíc a bral jsem 5 tisíc důchod, takže jsem měl těch 16 tisíc.

Takže vy to hodnotíte tak, že by ta práce pro Vás byla výhodná, že byste šel do práce, kdybyste ji sehnal a měl to hlídání.

Áno, kdybych měl hlídání, tak v pořádku. Kdybych měl hlídání, tak v pořádku. Jenomže když já su na azylu. Právě proto taky spousta lidí na to m azylu jako ne ne nemůže, právě protože nikdo, nikdo vám to nebude. Já to třeba nachystám, jo, mu tu snídani, jo. Ale zase ještě nemá tolik. To je taky v těch, v těch, ehm, jak jsme to říkali? V těch státních normách, jo. Prostě já ho musím vypravit do školy, a tak dál. Nemůže být osmiletý kluk být sám doma dvě hodiny, nebo tak nějak. Vždycky musím mu nějak sehnat hlídání a nemůžu každý den říkat někomu „vyprav mi ho do školy“ a tak dál a tak dál.

Takže Vás limituje v tom hledání toho zaměstnání péče o to dítě?

Péče o dítě, no však ano, kdybych. On by se už sám. Sám by se dokázal až v šesti letech vypravit všechno. Zůstat tam aj dvě tři hodiny, než by přišel někdo. Jenomže zaká... zakázal to. Státní zřízení má takové také zákony, že ho nesmí m nechat samotného do 15 let.

Jo, takhle, vy to... Spíš se bojíte jako že by ze sociálky nebo někoho, že by vás mohli nařknout, že ho necháváte samotného doma.

Ne jako, že ho nemůžu nechat ani v tom azylu.

Jo...

Jo, já Vám nemůžu říct. Já jdu do práce. Mám všechno nachystané, jenom dohlídněte, aby odešel do školy. Jo. Nejde to. Nejde to, protože vy, vy to nemůžete povolit, protože to máte napsané v tom, že prostě, ehm, já se musím postarat a když odcházím, tak prostě musím tam mít hlídání každý den. Stejně kdyby některá chtěla, byla pro a automaticky každý den, když já půjdu v 6 do práce tak v 5 vyběhnu, tak ta chodila, protože ten měl 15, že jo, takže to bylo v pohodě. Já to tak nemůžu udělat, i kdyby on by se postaral o sebe, že jo. Ani do obchodu na půl hodiny nemůžu odejít bez něho. No, ani tady ne. Něco jinýho to bylo v Kroměříži, tma to bylo jedno. Tam kdybych byl, v Kroměříži, jo. Teďka, teďka je to možná taky jiný, ale tehdy měl 5 roků, chodil do školky, jo. Jsem ho tam nechal. Franto já jdu, hotovo a prostě klíček jsem si nechal u sebe. Prošel jsem se do obchodu. Přišel jsem za hodinu. On se díval na televizi. Nikdo nic nevěděl. Nebo jsme měli svůj klíček i v Zábřehu

jo. Jsem prošel normálně, nevycházej nikde jo, kdyby náhodou se něco stalo, tak vyběhneš. A on ticho, díval se na televizi. Že. Pojedl a v pohodě, ale nejde to prostě. Legálně to teď nejde, kor když je větší, vždycky su stejně, stejně su vždycky na tom naproti jo, ehm, no, naproti kanceláře, stejně su. Takže, stejně vidijou .

A jsou Vaše dávky, které pobíráte pro Vás dostačující, na to, co potřebujete?

Jo, teď už jo, teď už jo, dřív. Předtím nebyly, protože jsem si to neuměl rozpočítat a tak dál a taky jsem měl zdravotní problémy, které, které jsem toto a tak dál. Přestal jsem kouřit, protože to byla taky tisícovka. Minimálně. A spoustu jiných věcí, které, které, které člověk odvrhl a tím pádem, tím pádem je možní si aji pomaličku, pomaličku nastrádat třeba na nějaký ten...

A zeptám se, kdybyste šel teda do zaměstnání, vyřešilo by to třeba vaši bytovou situaci, myslíte, že by to bylo lepší

Pokud, pokud by, pokud bych vydělal hodně, tam by to vyřešilo. Samozřejmě,

Kolik je pro vás hodně?

Patnáct tisíc.

Patnáct tisíc je takové to, že si myslíte, že by vám stačilo.

Ano, to by mi stačilo a to su skromný, protože, protože průměr je myslím přes pětadvacet. A patnáct mi stačí, protože já su skromný, Franta je taky skromný, jo a víme, říkám, dokážu uvařit z vody, skoro, jo a přitom, přitom cpe se furt, (smích). Jo a dá se to.

A vy jste říkal, že jste už popáté v azylovém domě. Co vám bránilo v tom, že jste nešel třeba do podnájmu?

Eee, protože nikdo mi nechtěl dát trvalý pobyt a bez trvalého pobytu nedostanu příspěvek na bydlení. To je právě zas ten zákon. Naše zákony.

Takže finanční situace, vy byste to neutáhl z těch dávek, které máte.

No, nemůžu, já bych dal pět a půl. Já dostanu pět tisíc dvě stě a pět a půl nebo šest stojí nájem, tak já bych neměl ani na ten nájem a jídlo už vůbec ne. Tady je to, že oni uzákonili a neexistuje a tím pádem. Já si myslím, že kdyby, kdybysme byli v podnájmu, jo a zákon, utvořili zákon, že ti, co jsou na azylovém domě a tak dál, tak aby se zmenšil počet lidí, nebo aby se to zrušilo úplně, třeba, tak radši jim přidáme, jo a nedáme tu podmínku, aby ta podmínka nebyla, že musí mít trvalý pobyt, protože soukromník už to nechce, jo, dávat ty trvalé pobyty, nechcou.

A kdybyste mohl rozhodovat, co se týče politiky státu. Co byste teda změnil?

Hlavně bych se víc zajímal, zajímal o rodinu, o rodinu, protože to, děti a děti a aji když jsou s rodičama neboo s jedním rodičem v azylovém domě, tak stejně stojíjou stát mnohem víc než kdyby jim stát přispěl na to bydlení i bez i bez toho i bez ee bez trvalého pobytu. To samé proč se dávají děti, do, do toho

Do domova

Do domova, protože mama zůstane sama, někdy aji otec, jo a prostě to nezvládnou finančně, protože taky těch azylových domů není hodně, to znamená, že se tam všichni nevlezou, že a pokud nezeženou podnájem, který je, který je s trvalým pobytem, talk prostě, pořád to hoří na tom trvalém pobytu, tak nedostane žádné peníze a

A ještě poslední otázka, co byste poradil ostatním, aby se už tady nedostal? Už máte nějaké zkušenosti

Najít si druha, nebo družku (smích) nejlépe s bytem samozřejmě. Co jiného, jako co, je to směšné, ale co. Zprvč člověk by se necítil tak sám v tom, v té džungli, co je tady, teďka je to čím dál horší

Džungli myslíte zákony, nebo co?

Zákony a politická džungle, že všichni, všichni zezačátku slibujou a pak se každéj obohatí a jde pryč. Já vám řeknu jednu věc, že dřív se hledělo, ať byli komunisti, jaký chtěli, bylo,

rodina základ státu, jo, teďka se o rodině jenom mluví, mluví, mluví, jo, je pár azylových domů, jo, je pár domovů pro děc..., pro děti, které pro jednoho, co, co já vím, tak od oka, že ti kluci, jak šli do toho. Tak jenom pro jedno, jen jedno dítě měsíčně, tak dvacet tisíc v tom domově. Kdyby dali setinu té ženské, nebo tomu chlapovi za to jedno dítě, jo, tak dvě třetiny ušetřijou a nemusí být žádné domovy. Protože tam je taky, postavit se to musí, elektrika se tam musí, jo. Teďka vyvařovat, že jo. Teďka hlídat je tam musí, jo, různé akce a tak dál. To je dvacet tisíc měsíčně a teďka je tam dvacet dětí, to jde do miliónu všechno.

Dobře

Je to prostě nedomyšlené (smích)

Tak jo, tak vám děkuju

To je všechno jo? (smích)

Rozhovor č. 2 s paní Bárrou

Takže dobrý den

Dobrý den

Já se vás zeptám, jak, nejdřív na nějaké demografické otázky. Takže na věk, vzdělání, počet dětí, abych zjistila od vás nějaké základní informace, a potom přistoupíme teda k tomu tématu toho rozhovoru. Takže vás poprosím jaký je váš věk?

42 roků

Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Jsem vyučená jako, kadeřnice

Máte děti?

Ano, mám dvě děti

Pobíráte nějaké dávky?

Ano pobírám dávky.

Může se zeptat jaké?

No tak, tož to já nevím teda (smích). Dávky, počkejte, já se musím podívat, já vám to řeknu přesně. Přídatky na dítě, pak mám výživné, příspěvek na bydlení a pak mám životní minim a alimenty mi chodí.

Dobře, děkuju, už jste bydlela někdy dříve v azylovém domě?

Ano, bydlela jsem už jednou, ale pak jsem si našla nějaký podnájem, uu a prostě pak už jsem to neutáhla. Zvyšovali nájemné. Takže jsem tady znovu.

Takže toto je váš druhý pobyt?

Druhý pobyt

Zkoušela jste se obrátit s prosbou o pomoc na rodinu, nebo na přátele, abyste se neocitla v azylovém domě?

To víte, že jsem zkoušela všechno možné, ale rodiče žijí v Praze, za Prahou a sourozenci jsou roztroušení po celé republice, takže jako bohužel

Jste říkala, že už jste byla v azylovém domě, můžete nějak porovnat ty dva pobyty, pozorujete nějakou změnu, že jste bydlela v tom azylovém domě předtím a dneska?

Tak bylo to tady takové uvolněnější (smích) takové volnější

Já jsem nemyslela ten pobyt, nebo to zařízení jako takové, ale spíš v tom vašem životě, jestli vám pomohl ten azylový dům v něčem.

Tak mě pomohl, že jsem se nastartovala, že jsem si sehnala to bydlení a že mě tady všichni pomáhali s vyřizováním a byla jsem špatná po psychické stránce, takže jsem se tady uklidnila, takže já na azylové domy, já azylové domy vítám

Myslíte si, že to, že se lidé ocitnou v nepříznivé životní situaci, je zapříčiněno jimi samými, nebo systémem politickým, nebo nějakými jinými okolnostmi?

Já si jednoznačně myslím, že je to zapříčiněno tady tím politickým systémem. Protože práce je málo a když je práce, tak je málo placená a pokud nemáte práci a příjem, tak nemáte peníze a nemůžete si pořídit vůbec nic.

Pracujete v současné době?

V současné době nepracuji, i když jsem mohla pracovat, ale pouze na zkrácený úvazek, a když by se, když si to spočítám jako kvůli dětem, že na ten zkrácený úvazek, tak mě to přijde stejně jak teď co dostávám na sociálních dávkách.

Takže se vám momentálně nevyplatí pracovat ve vaší situaci

Vůbec, vůbec nevyplatí ani vstávat, protože já si aspoň děti v klidu porychtuju a mám je tak v pořádku. Kdežto tak bysem byla uhoněná a vlastně abysem měla něco navíc, nějakou korunu, abych jim mohla dopřát, tak v této době, ehm v této situaci by to nebylo možné.

Proč si tedy myslíte, že lidé v azylových domech většinou nepracují?

Protože si myslím, že je to tady tak nastavené, že se jim to nevyplatí, protože, když si vydělají nějakou korunu navíc, tak se jim to odečítá z toho, na co mají nárok, jako takového a vlastně tím pádem není žádná motivace pracovat.

Vy jste říkala, že jste vyučená, že jste kadeřnice. Zvažovala jste třeba vyšší vzdělání, abyste získala lepší zaměstnání?

Tady u tohoto ani vyšší vzdělání není jako je to časově náročnější a musíte mít různé studio a abyste se třeba osamostatnila nebo byla třeba výdělečně činná, tak nemáte svůj nějaký kapitál, se kterým byste mohla začínat a podobně. A mám ty dvě děti, kde je nemám kde, aby mi je někdo hlídal, a kdybych je dala na hlídání, tak to jsou zase peníze navíc a tudíž to nepřichází momentálně v úvahu.

Myslíte, že získání zaměstnání by vyřešilo vaši bytovou situaci?

Kdybysem získala zaměstnání, dobře placené, abych mohla veškeré poplatky tady poplatit a to hlídání těch dětí tak si myslím, že dobře placenou práci určitě jo.

Co vám momentálně brání v tom si najít nějaký podnájem, abyste nemusela být v tom azylovém domě?

Brání mě v tom finanční situace, protože opravdu nejsem schopná z těchto příspěvků a přídavek a toho životního minima našetřit na kauci, které obvykle chtějí. Dvě až tři dopředu a já nejsem schopná ušetřit takovou částku těchto peněz.

Co byste poradila jiným, aby nemuseli vůbec využívat azylové domy?

To je velmi těžká otázka. Jako co jim poradit, protože do tady této situace se může dostat kdokoliv z nás a nemusí být vlastní vinou vůbec. Záleží na... na rodině, a pokud nemá silné rodinné zázemí a movité rodiče, tak se tam může dostat každý.

Poslední otázka, kdybyste mohla zasáhnout do sociální politiky státu, co byste změnila?

Tak určitě bych změnila tady ty různé finanční příspěvky přídavky a podobně a dala bych to na tu míru, že co si ta matka vydělá navíc, aby se neodečítalo tady z těch základních vě... ee finančních příspěvků, aby to měla opravdu za tu snahu a ocenila, ocenilo by se to, aby ta matka mohla koupit těm dětem něco navíc, něco, třeba jít s nima do Zoologické zahrady nebo já nevím, něco prostě takového bonusového, a pak bych uvítala ještě nějaké takové sociální bydlení. To znamená bydlení, kde by se vám ten nájem libovolně nezvyšoval, měla byste ho pevně určený a aby bylo víc pracovních příležitostí a lépe placené

Dobře, děkuju vám za rozhovor.

Prosím, prosím

Rozhovor č. 3 s paní Michaelou

Takže já se Vás zeptám na Váš věk, kolik je Vám let?

38

Jaké je vaše nejvyšší vzdělání?

Základní vzdělání

Máte děti?

Mám

A kolik máte dětí?

Dvě děti

Pobíráte nějaké dávky?

Ano, pobírám dávky hmotné nouze.

Můžu se zeptat, jaké dávky pobíráte?

Dávky hmotná nouze, příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, přídavek na dítě

Už jste dříve byla v azylovém domě?

Ano, byla jsem v roce 2005 v azylovém domě v Otrokovcích

Takže teďka jste opakovaně v azylovém domě?

Opakovaně, jsem v azylovém domě.

Co bylo příčinou, že jste se octila v azylovém domě?

No, ohledně bydlení, že mi nepronajal, dal smlouvu nájemní

A co by Vám pomohlo tenkrát zabránit v tom, abyste ten azylový dům vyhledala, abyste nemusela. ...

No, tak to bydlení prostě jo.

Že by vám prodloužil tu nájemní smlouvu?

No, že by mi ji prodloužil tu nájemní smlouvu, ano

Obracela jste se třeba o pomoc na rodinu? Pomohla Vám?

Mmm, já už rodiče nemám, já mám rodiče po smrti, takže...

Teď, když vy jste říkala, že jste tu bydlela už opakovaně, nebo bydlíte opakovaně, tak pomohl vám nějak ten pobyt, vidíte nějakou změnu v tom?

Ano, vidím. Velikou změnu, no.

Můžu se zeptat v čem?

V tom že prostě mi tady nabídli ten azylový dům, prostě práci, jsem spokojená. A prostě jsem si zehnal to bydlení a odstěhovala jsme se z tadyma.

Myslíte si, že to, že se tady ocitnou lidé, v tom azylovém domě v té tíživé situaci je zapříčiněno jimi samotnými, nebo nějakým systémem, nebo politikou státu, nebo jinými příčinami?

Noo, spíš tou politikou toho státu, no

Můžete to specifikovat?

No, tak jako těch peněz není moc, že jo, prostě. Člověk ty peníze nemá na to bydlení a prostě je nejdůležitější ta střecha nad hlavou. Na tom jídle vždycky prostě člověk nějak se uskromní a ta střecha nad hlavou je nejdůležitější v dnešní době.

Vy jste se zmínila, že pracujete, že Vám v azylovém domě nabídli práci. Je to nějak zohledňováno, to že pracujete ve výši těch dávek?

Ano, moc zohledňováno, to co si vydělám, tak mně strhnou na dávkách, takže prostě já su furt na stejných penězách.

A tak se zeptám, co Vás motivuje do té práce chodit, když se Vám to zas tak moc nevyplácí?

Prostě že aspoň nesedím doma, prostě že su mezi lidma, jo, že prostě jinak by to byl stereotyp, jo. Ráno prostě uvařit, uklidit. Prostě čekat na dcerku, udělat s ní úkoly. Jo a na další

den to samé. Takhle mám aspoň trošku změnu, i když jsem na tom prostě bitá, tak tu změnu mám, no.

Takže je to výhodné pro Vás, pracovat?

Není, není to výhodné.

Za těchto podmínek

Za těchto podmínek ne, to by chtělo nastálo, prostě aby člověk neměl exekuce. Tak by to potom bylo úplně nejideálnější.

Proč si myslíte, že v azylových domech ty uživatelé většinou nepracují?

Já si myslím, že buď mají více děcek, anebo prostě se jim nechce. No, jsou prostě zvyklí na ty dávky.

Když mají více dětí, tak proč, že mají více dětí? Co to ovlivňuje

No, že je nemůžou nějak zabezpečit, aby je někdo pohlídal tady na azylovém domě, to nejde. Že jo, prostě. Jo, má maminka prostě třeba svoje dvě děcka a pohlídat dvě nebo tři děcka, to prostě nejde. Jo a nemaj třeba rodinu, která by jim ty děcka pohlídala. Tak je to nemoti, ne nemotivuje, ale prostě nemůžou jít do toho zaměstnání.

A vy jste říkala, že máte vzdělání základní?

Základní

Nezvažovala jste, že byste si doplnila to vzdělání?

No, tak mě nabízeli, zatím, ale ten rekvalifikační kurz na počítač, ale prostě ten počítač nějak nee. No, já jsem jako kuchařka, já jsme se nedoučila, a mě to neuživí ty prstíky. Dělat prstíkama, to mě neuživí.

Co Vám bránilo najít si podnájem, co bylo příčinou toho, že jste ten podnájem hned tak nemohla najít?

Co bylo příčinou, protože všude chtějí kauce.

Takže kauce

Ano, kauce a tady toto se mi prostě naskytlo bez kauce.

Kolik tak té kauce požadovali ti pronajímatelé?

Tak dva tři nájmy dopředu. Teďkom to máte až 6 měsíců dopředu, no.

Co byste poradila jiným, aby nemuseli využívat azylové domy?

Tak co bych poradila jiným, no já nevím, co bych jim mohla poradit, protože jsem to sama zažila, tak nemůžu nikomu radit. Víte, prostě. Nemůžu nikomu radit, sama jsem to zažila, tak nebudu chytrá.

Ještě se zeptám na poslední otázku, kdybyste vy mohla něco změnit v sociální politice státu, co by to bylo?

Víte co, bych změnila, prostě, aby ty maminky s děčkama měly víc peněz, než ti co jsou nefakčenka, staří dědci a toto po ubytovnách. Jo ty maminky, prostě, aby to bylo třeba plošně, třeba na měsíc 30 000,- a oni aby měli třeba 10 000,- jenom, no

Takže příjmy, aby se zvýšily?

Příjmy, ano, protože jako to je neštěstí, co opravdu člověk vydělá, o to přijde

A ještě se zeptám na jednu, ještě mě napadla otázka. Myslíte si, že je dostatečná nabídka bytů jak od obcí, tak i třeba od pronajímatelů?

Není vůbec, ne, není. To prostě, třeba v těch realitkách máte ty byty, ale prostě ty kauce, kauce. Město to furt slibuje, prostě furt to musíte uhánět. Furt to máme obsazené. Furt to máme obsazené.

Mm, dobře, tak Vám děkuju za rozhovor

Není zač

Rozhovor č. 4 s paní Ludmilou

Na začátek Vás požádám, kolik je Vám let?

35

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní

Kolik máte dětí?

2

Jaké, prosím, pobíráte dávky?

Ee, dávky na živobytí, vlastně, a dávky na příspěvek na bydlení.

Už jste někdy dříve pobývala v azylovém domě?

Ano

Kolikrát, prosím?

Třikrát.

Třikrát...

Co bylo příčinou, že jste se ocitla v azylovém domě?

Ee..., nedostatek financí na nájem.

Co by vám tehdy pomohlo zabránit tomu, abyste nastoupila do azylového domu, abyste ho vůbec vyhledávala?

(respondentka se odmlčela) Prostě, myslím, že finanční prostředky na ty sociální dávky jsou dost nízké.

A zkoušela vám pomoci třeba rodina, abyste do azylového domu nakonec nemusela?

Eee... tak rodina, já mám rodinu na Slovensku, takže na ty jsem se nemohla obrátit, a na tom Slovensku také není po finančních stránkách dost nejlepší.

Když jste teda říkala, že jste bydlela 3x v azylovém domě, pozorujete nějakou změnu během toho pobytu v tom zařízení, ve vaší situaci?

Tak všechno se mění časem, to jsou už roky dozadu, kdy jsem pobývala v azylovém domě a vlastně ten nájem nijak všude v bytech se všechno zdvihá, ale prostě ty finance na těch sociálních dávkách, vlastně, jsou nízké.

Takže v tomto jste to zlepšení vlastně nezaznamenala?

Ne, ne.

Myslíte si, že to, že se lidé ocitnou v tíživé situaci, je zapříčiněno jimi samými, je to jejich příčina, nebo státní politikou nebo nějakými jinými okolnostmi?

Tak každý to má různé, no jenže, pokud člověk nemá práci a tak dá se říct, na těch sociálních dávkách neexistuje, aby mohl někdo vyžít. Prostě je to málo, a když si člověk na černo vydělá, tak když na to přijdou, tak vám to vlastně zoberou zase ty sociální úřady.,

Vy pracujete?

Momentálně nepracuju.

Jste říkala, že máte základní vzdělání, zvažovala jste, si doplnit vzdělání, abyste získala vyšší vzdělání?

Určitě.

A co vám v tom bránilo, že jste teda nakonec... (respondent skončil do řeči) Protože, když jsem šla na úřad práce, tak buď chtěli po mně, abych si hradila ten rekvalifikační kurz sama, anebo polovičku, prostě, na to nemám... **Nemáte finance.**

Proč si myslíte, že v azylových domech většinou lidé nepracují?

ee...V azylových domech jsou lidé, kteří pracují, ale matka s dětmi, prostě když je nemá kde nechat, tak vlastně to vyjde na stejno, jestli půjde do práce nebo bude doma sedět a

starat se o ty děti, prostě ty sociální dávky a ten plat se dá povedat' jsou stejné a kdybych pracovala, tak mi sociální dávky seberou.

A co by vám pomohlo práci získat?

Co by mi pomohlo? (respondentka se dlouze odmlčela). Já nevím.... **Dobře.** Je toho málo, oni vždycky poví, že vlastně upřednostňují důchodce, nebo ty Ukrajince, ty slabší síly prostě pomocné, protože jsou levnější, neplatí tolik kolik, že normální člověk si měl zarobit.

Myslíte si, že kdybyste si našla práci, že by to vyřešilo vaši bytovou situaci?

No, kdybych si našla práci, takže když zase najdu práci, nevím, povím svůj... Dejme tomu, vydělám si 11000, z toho zaplatím osm, devět tisíc nájem, že teď mám dvě děti, z čeho zase budeme žít, že? Sociální dávky prostě to je úplné, úplné minimum.

A tak co vám tedy brání jít do toho podnájem? Co vidíte....

Ty finanční prostředky.... Všude chcou 2,3 nájemy, přes realitku to je to samé. Prostě nedá se natrefit na nájem, prostě kde nemusím dát víc kaucí dopředu.

Kdybyste mohla zasáhnout do sociální politiky státu, co byste změnila, v té situaci v které jste?

Co bysem změnila? Prostě netlačila bysem peníze tam, kde nemají jít, dejme tomu, jako je teď, se dávalo 50 miliónů na Ukrajinu, prostě proč, proč nepomůžou takovým lidem nebo rodinám, v takových slabých podmínkách **Tak oni pomáhají tam...** ale i my jsme tady, v republice je kopa takových rodin prostě nemají kde bývat a starají se o druhé, kdyby nám pomohli jako prostě, bylo by to velmi lepší.

Domníváte se, že ta nabídka bytů je dostatečná?

Ne, není

Co byste třeba navrhovala?

e...Pokud by šlo o mě, tak by mohlo být víc těchto bytů startovacích, protože vlastně já jsem bývala v Brně dost dlouhou dobu a tam tyto byty vůbec nemají například. Tam mají městské části, mají městské byty, ale prostě tyto startovací prostě, že to dávají (respondentovi není rozumět) těchto azylové byty, to tam prostě neexistuje.

Aha. A poslední otázka, co byste poradila jiným, aby vůbec nemuseli do azylového domu?

Co bysem poradila? Já nevím, jestli se dá nějak poradit. (povzdech) Když půjde do práce ta žena od těch dětí tak vyjde úplně stejně, jako na těch sociálních dávkách prostě na ten nájem prostě nebude, nebude mít na to.

Dobře, já vám děkuji za rozhovor.

Není zač (smích)

Rozhovor č. 5 s paní Věrou

Kolik je Vám let?

Takže je mi 28.

Děti, před chvílí jste říkala, že máte tři děti. (přítakání).

Jste zaměstnaná?

Ne, jsem na částečném invalidním důchodě.

Takže dávky, které teď pobíráte, tak je určitě ten důchod...

Důchod a přídavek na dítě teprve teďka a dávky hmotné nouze, protože kvůli malému. Malý byl Čech eee Slovák, takže my máte takové problémy, než se vyřídí rodný list, takže jsem jenom na těchto dávkách.

Už jste někdy bydlela v azylovém domě? Nebo toto je Váš první?

No, bydlela jsem zrovna tady už před šesti rokama, no dá se říct sedmi ...

Takže toto je druhý pobyt.

Ano, ano.

Co bylo příčinou, že jste se ocitla v azylovém domě?

Tak poprvé to byla příčina vlastně s partnerem, že čekala jsem vlastně malého, no a neměli jsme kam jít. K rodičům jsem nechtěla a přítel taky neměl kam, takže jediné východisko bylo azylový dům.

A podruhé?

A podruhé teďka je to taky partner, vlastně co mám s ním toho malého, jako nejmladšího, tak nás bil. My jsme měli domácí násilí.

Takže jste oběť domácího násilí.

Ano.

Když teda porovnáte oba pobyty zrovna ve stejném zařízení, tak zlepšilo se něco v tom? V té Vaší situaci?

Určitě. Určitě. Zlepšilo se tady hodně.

Ted' nemyslím tady v tomto zařízení, ale tu Vaší situaci.

Tak určitě jako jo, zlepšilo se...

Pomohl Vám ten azylový dům.

Určitě. Já jsem se tady uklidnila. Aj kluci psychicky se tady dali dohromady. Jako jsou tady i hodný personál, že když potřebujete poradit, jako aj po psychické stránce, tak Vás tady fakt podrží.

Když jste se tedy ocitla v té situaci, v jaké jste se ocitla, tak pomáhal Vám někdo krom azylového domu? Já nevím... rodina, přátelé...

Hmm... no já jsem se teda ocitla na Slovensku, takže jakože s rodinou jsem nebyla v kontaktu, takže jediné fakt jakože azylový dům mi pomáhal. S tím, že jsem byla na azylovém domě na Slovensku a vlastně z tama jsem přešla sem.

Tak v podstatě to je už třetí pobyt v azylovém domě.

Ano, ano.

Pracovala jste někdy nebo díky tomu zdravotnímu stavu jste nemohla pracovat?

Pracovala jsem chvíli, než se mi narodil malý, v pekárně v Otrokovicích v Tescu. Dřív to byl Interspar nebo hm....

Carrefour.

Carrefour, ano. Tak ale to enom chvíli jsem pracovala.

A proč si myslíte, že lidi v azylovém domě většinou nepracují? Co je příčinou?

Víte proč? Protože nemají, kam dat děti. To je asi největší příčina toho. Jako já si myslím, že ostatní maminky by šly velmi rády do práce, aby dětem mohly třeba víc dopřát, nebo z těch dávek se to fakt nedá utáhnout. Jenomže tady nemáte kam dát ty děti. Kdyby tu bylo

třeba hlídání, tak to už je třeba... Třeba jak su já, že jsem doma na invalidním důchodku a jako kluci mi jdou do školy, do školky, takže bych klidně pohlídala na nějakou určitou dobu aj já nevím druhé dítě. A prostě že by ta maminka mohla jít do práce. Jenomže tady to fakt není. To je asi fakt největší příčina, proč maminky nejdou do práce.

A vy sama jste hledala nebo hledáte zaměstnání?

Hm...

Protože vy můžete pracovat, když jste...

Jakože hledám, jenomže s tím mým zdravotním stavem je to takové horší, takže jediné v Loukách v Obzoru a to jediné až budu přestěhovaná, taky tak, abych si zařídila přesně, co mám a pro kluky aby mě to vycházelo do školky malého, protože taky nemám kam dát malého, takže je to taky....

A jaké je vaše vzdělání?

Takže mám základní, potom střední ...

Střední s maturitou?

Ne, ne. Bez maturity. Kuchař – číšník.

Takže vyučená?

Ano, ano.

Uvažovala jste, že byste si jako zvýšila kvalifikaci? Že byste třeba maturitu si udělala?

Já jsem si chtěla ještě před klukama aj potom, když jsem měla kluky, jako už byli větší, tak jsem přemýšlela a teďka jsem si ji chtěla udělat certifikát na francouzské copánky a africké a protože mě to hodně baví a na stříhání nějaký ten kurz... Jenomže můj zdravotní stav se zhoršil, takže je to těžší.

Vám to nedovoluje zdravotní stav?

Ano, ano.

Proč si myslíte, že je pro maminky těžké si najít práci?

Myslíte, že je to jen v tom hlídání těch dětí? Nebo...

Ne, ne... tak tam toho je víc, si myslím... že jo maminky když se Vás... třeba půjdete do práce, zeptají se Vás: Kolik máte dětí? To je těžko, protože ony by třeba chtěly dvousměnný provoz a ... je to jako hodně o těch dětech. A když řeknete, že bydlíte na azylovém domě, tak prostě řeknou: Hmmm, tak děkujeme, ozveme se Vám.

A máte tu zkušenost, že když jste řekla, že bydlíte na azylovém domě, tak Vás prostě odmítli?

Mám, ano, mám. A já mám trošku větší jako kvůli barvě pleti a tak, takže....

Takže myslíte i z rasových důvodů?

E-hm. Určitě, aj třeba s bydlením. Proto já si myslím aj třeba, jako romský obyvatelé máme s tím hodně problémy. Já jsem se teďka byla ptát na bydlení. A prostě oni se mě zeptali, kolik mám dětí. Když jsem řekla, že jsem romského původu, aj kluci, tak: Ne, dobré, děkujeme, ozveme se Vám.... Takže je to takové těžší. Proto nám také nezbyvá nic jiného, když nemáme rodinu, tak prostě na ten azylový dům.

Myslíte si, že dávky, které pobíráte, jsou dostatečné na ten Váš život?

Ne, ne... ne. Jako já si myslím, že jako přídavky na dítě, to máte okolo 1700, plus tu hmotnou nouzi, to máte 5000 a vyžijte s tím celý měsíc, když já mám bezlepkovou dietu, chlapec ju má, tak to máte jenom jídlo, teďka oblečení, šaťte je, vlastně co potřebujou, pomůcky do školy a prostě k doktorům když jdete s malým. Malý vlastně ještě nemá kartičku pojišťovny. To musíte všechno hradit sama, takže to je jako... tak tak.

A pomáhá Vám v něčem třeba, že si jdete vyřídit nějaké mimořádky nebo takové?

Jo, jo. Jako určitě.

Tak to Vám pomůže úřad práce?

Jo, snažijou se teda... jako nejde všechno samozřejmě, ale já si myslím, že to záleží fakt o člověku, jak k němu přistupujou a tak no.

Takže bez pomoci státu a bez pomoci těch dávek byste to vlastně vůbec nezvládala.

Asi ne. Fakt ne.

Ten důchod je asi malý, že?

No, malý, hodně malý, takže to je prostě tak na stravu, na to, abych třeba kluky oblíkla... Jako není to nic extra jako, ten stát by mohl přidat, nebo něco, protože fakt ty matky s dětima prostě z těch dávek nezvládají. Jako určitě by tam mohli něco jako...

A ty Vaše příjmy – stačily by Vám třeba i na bydlení?

Tak to nevím, kdyby nebylo úřadu práce, asi aby mi přispívali na bydlení, tak bych nevyšla. Jako fakt bych asi nevyšla. Jako ono je to pěkné, že tady že si třeba (vyrušení vstupem jiné uživatelky)

Co vám tedy brání do podnájmu? Finance?

Finance.

A jak jste říkala i to, že jde Romka, že jste se setkala i s tady tímhle.

Ehm, jako to je furt tady. Jako nejsem jediná, jako tady máme víc jako... paní, nebo jak to mám říct,... slečen prostě, co jsou romského původu a taky máme jako fakt... jako neříkám... ano Romové jsou taky, dělaj... ale já si myslím, že je to úplně stejné u bílých i u Romů. Jako každý se chováme, jako mě vychovali bílí rodiče. Já jsem adoptovaná, tak jsem ráda, že mě vychovali, protože mám úplně jiná chování než jako takto. Ale je tu fakt na tom azylovém, spoustu paní, slečen, fakt supr holky jsou to. A to, že jsme snědé, nebo jiné barvy pleti, prostě si myslím, že by to nemělo být tak... prostě nás odsuzují, prostě nás neznají a hážou nás do jednoho pytle. Takže jako fakt ta barva pleti, já jsem si říkala, že půjdu skočit do omítky nebo někde... (zasmání se na zlehčení situace)

Kdybyste mohla zasáhnout do nějaké té politiky státu, co byste změnila, aby se Vám dařilo líp?

Všechno. (zasmání) Všechno. Je bych z té vlády vykopala jako ven nebo to tam – jako když se na to díváte v té televizi v té parlamentské radě sedí jeden chytřejší člověk vedle druhého, to tam pije, dívá se já nevím, nechcu říkat na sprosté toto ... notebooky, fejsbukují prostě, hlavně že bere také velké peníze. A já bych jim přála prostě, aby byli aspoň jeden týden na azylovém domě jak my, aby si v takových podmínkách, finance takové... a jestli by to prostě vydrželi. Já bych tam fakt všechno změnila jako: jiný pohled k lidem... prostě jako zase jo, určitá pravidla, aby toho zase lidi nezneužívali. Ale určitě bych změnila trošku víc přidat těm matkám – jako ne jenom matkám, jsou lidé, kteří pracují ve fabrikách, a nemají to lehké, že jo taky ty finance. Mají dluhy, mají todle, jako to je.... Jako hlavně na těch financích, aj tak celkově bych to změnila tam. Nebo oni se tam mají dobře, mají peníze, jo takto, ale prostě dá se říct, že jenom... jo, ani se tam velice o tom nebaví a přikyvuju všem na názory. Já si myslím, že kdybysme tady udělali na azylovém domě nějaké takové sezení, tak všeci odkýveme, jenom abysme měli peníze.

A myslíte si, že nabídka bytů je dostatečná tady u nás?

Tak jako zase... hm... jak to mám říct... jako nabídka bytů.... Ono není málo bytů, ale hmmm, jak to mám říct... jako máte ty startovací byty, že jo, potom ty městské byty, ale to je dlouhá čekací doba. Jako máte třeba pět roků. A kde budete? To budete jako pět roků chodit prostě po azylových domech? S dětima? Co ty děcka zažily? Jenom prostě azylové domy. Jako já si myslím, že nabídka je tu dobrá, jenom prostě ... zase to máte že, cikány neberou, zase třeba vezmou radši bílého... já nevím

I v těch městských bytech jste se setkala tady s tím? Že jste jako Romka a proto Vás...

Abych Vám pravdu řekla, to se mi vlastně stalo. Dostala jsem, jak jsem byla poprvé, tak jsem dostala startovací byt v prvním segmentu a jako naša paní sousedka milovaná měla vedle nás maminku. No a ona je přímo v té zastupitelské radě, co přidělují byty. No a prostě ona řekla, že... si stěžovala na nás, že jsme cikáni špinaví a moje děti že dělají bi-nec, no a že prý můj přítel, který byl bílý, přeskočí balkon a půjde udusit její maminku v noci a tak... a televize byla u nás... tak nás museli přestěhovat kvůli ní nebo já jsem to psychicky nedávala, já jsem se úplně psychicky zhroutila tam, protože věčně na mě byla sociální pracovnice, úplně zbytečně třeba. Ona jí volala a stěžovala si, že u nás je řev a tudle, a můj malý chlapec měl svátek – Josefa bylo, no a moje maminka přišla s tatínkem mu dát prostě sáček bonbónů a to... a od mého kamaráda jako to byl od mého taťky taky kamarád od trolejbusu prostě z dopravního podniku mu přišel pográtulovat mému přítelovi, protože on byl vlastně taky Josef. No a ona prostě na nás zavolala sociální pracovníci. Paní sociálka přišla a úplně zděšená byla, že tam rodiče nic, ticho jako tak no...takže nás odstěhovali jako kvůli tomu, že byla rasistka. A taková prostě dělají prostě v zastupitelské radě... no takže je to těžké... co na to říct?

Ještě se zeptám, kdybyste pracovala, kolik si myslíte, že byste si musela vydělat, abyste nemusela vůbec dávky pobírat?

Jako celkově měsíčně jako myslíte?

Jakou máte představu, byste vystačila třebas...

Tak vám to řeknu jednoduše. Když budu mít podnám za 8 tisíc, tak vlastně na ten podnám a na stravu, tak si myslím okolo těch 18, 17 tisíc měsíčně, abych měla jako ... aby klukům nic nechybělo vlastně, jídlo, oblečení, aby prostě, abych jim mohla dopřát nějaké hračky a aby byli prostě jako spolužáci nebo něco a abychom vyšli celkově, ale toho se asi nikdy nedočkám (smích).

Tak třeba, když jednou půjdu do té parlamentské něco, třeba toho dosáhnu (smích).

Tak jo, to bylo všechno. Děkuju za rozhovor.

Jo ráda, přijďte ještě, já si ráda pokecám.